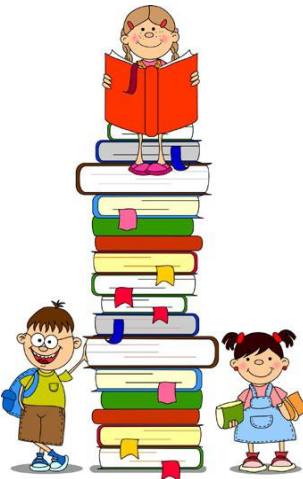

**PRZEDSZKOLAK
PRZYSZŁYM UCZNIEM
W SZKOLE**

**SAMORZĄDOWY OŚRODEK
DORADZTWA METODYCZNEGO
I DOSKONALENIA NAUCZYCIELI
w Kielcach**

Przedstawiamy Państwu biuletyn *Przedszkolak przyszłym uczniem w szkole*, w którym informujemy o zmianach w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej, dotyczących obniżenia wieku szkolnego i przygotowania sześciolatek do podjęcia nauki w szkole.

W roku szkolnym 2012/2013 rodzice podejmują decyzję, czy wystąpić swoje sześciolatek do pierwszej klasy, czy pozostawić w przedszkolu na jeszcze jeden rok. Jest to trudna decyzja. W związku z tym pragniemy przybliżyć wszystkim nauczycielom, a za ich pośrednictwem rodzicom, diagnozę przedszkolną, wskaźniki dojrzałości szkolnej i osiągnięcia rozwojowe sześciolatek, czego i jak uczą się dzieci w pierwszej klasie - ze szczególnym zwróceniem uwagi na naukę języka obcego nowożytnego; jaka jest rola rodziców w przygotowaniu dziecka do podjęcia obowiązków szkolnych, w jaki sposób przygotowane są szkoły na przyjęcie uczniów sześciolatek, wreszcie co zyska dziecko, idąc do pierwszej klasy.

Informacje zawarte w niniejszym biuletynie mają na celu umożliwienie nauczycielom lepszego przygotowania spotkań informacyjnych dla rodziców oraz spotkań przedszkolaków z uczniami klas III w szkole, a rodzicom podjęcie właściwej decyzji w związku z realizacją obowiązku szkolnego przez ich dzieci.

Opracowanie:

Elżbieta Świącicka – nauczyciel doradca metodyczny wychowania przedszkolnego
Lidia Jamrożek – nauczyciel doradca metodyczny edukacji wczesnoszkolnej
Tamara Hachulska – nauczyciel doradca metodyczny języka angielskiego

Przedszkolak przyszłym uczniem w szkole - krok po kroku

Planowane zmiany w systemie edukacji zaczęto wdrażać w roku szkolnym 2009/ 2010. W latach 2009/2010 i 2010/2011 pięciolatki miały **prawo** do edukacji przedszkolnej. *Ustawa z dnia 19 marca 2009 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 56, poz. 458 Nr 219, poz. 1705)* wprowadziła od dnia 1 września 2011 r. **obowiązek** odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego przez **dzieci pięcioletnie** oraz od dnia 1 września 2012 r. **obowiązek szkolny** dla **dzieci sześciolatek**. W trzyletnim okresie poprzedzającym wprowadzenie spełniania obowiązku szkolnego przez dzieci sześciolatek (tj. w latach 2009-2011), decyzję o rozpoczęciu edukacji dziecka w wieku lat sześciu podejmowali rodzice. Dzieci sześciolatek urodzone w roku 2006 i 2007, które zgodnie z decyzją rodziców nie rozpoczęły nauki w pierwszej klasie szkoły podstawowej od dnia 1 września 2012 r. i 1 września 2013 r., miały obowiązek kontynuowania edukacji przedszkolnej (art. 1 pkt. 1 projektu w zakresie dotyczącym dodania art. 12a ust. 2 w ustawie z dnia 19 marca 2009r.)

Nowelizacja ustawy o systemie oświaty [*Ustawa z dnia 27 stycznia 2012 r. zmieniająca ustawę o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r., poz. 176)*] **przesunęła obowiązek szkolny dla dzieci 6 letnich na 1 września 2014 roku**, co oznacza, iż w latach szkolnych 2012/2013 i 2013/2014 decyzję o edukacji sześciolatek w kl. I szkoły podstawowej nadal podejmują rodzice.

Przesunięcie terminu wprowadzenia obowiązku szkolnego dla dzieci 6-letnich miało na celu umożliwienie lepszego przygotowania się samorządów i szkół do ich przyjęcia. W okresie

wdrażania reformy w szkole podstawowej ma funkcjonować punkt informacyjny, przede wszystkim dla rodziców dzieci w wieku przedszkolnym, niekorzystających z edukacji przedszkolnej.

Sześciolatek, który nie rozpocznie nauki w klasie I w latach szkolnych 2012/2013 i 2013/2014, kontynuuje wychowanie przedszkolne w przedszkolu, oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej lub w innej formie wychowania przedszkolnego (zespole lub punkcie przedszkolnym).

Pomimo przesunięcia obowiązku szkolnego dla dzieci sześciolatków utrzymane zostało roczne obowiązkowe przygotowanie dzieci pięcioletnich do podjęcia nauki w szkole.

W latach szkolnych 2012/2013 i 2013/2014 nauczyciele wychowania przedszkolnego, w ramach prowadzonych zajęć z dziećmi sześciolatkami, które - zgodnie z decyzją rodziców - będą kontynuować przygotowanie przedszkolne, mają obowiązek rozwijania nabytej wiedzy i umiejętności tych dzieci z uwzględnieniem różnorodnych potrzeb rozwojowych charakterystycznych dla ich wieku.

Przygotowując programy wychowania przedszkolnego, nauczyciele powinni mieć na uwadze poszerzenie wcześniej nabytej przez dziecko wiedzy i rozwijanie umiejętności poprzez stawianie mu coraz trudniejszych zadań do rozwiązywania. Zgodnie z podstawą programową wychowania przedszkolnego dziecko uczy się m.in. funkcjonowania w grupie, rozwija umiejętności mówienia (słuchania, opowiadania, odpowiadania na pytania) oraz umiejętności manualne (wycinanie, rysowanie). Jeśli więc rodzice podejmą decyzję, aby ich sześciolatkowe dziecko nie rozpoczynało nauki w szkole podstawowej, pozostanie ono jeszcze rok w przedszkolu, gdzie będzie doskonalić i rozwijać posiadane umiejętności.

Warto wiedzieć, że nauczyciele w przedszkolu prowadzą obserwację pedagogiczną zakończoną analizą i oceną gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole (tzw. diagnoza przedszkolna). Wnioski z tej analizy mogą być pomocne przy podjęciu decyzji przez rodzica.

Diagnoza gotowości dziecka do nauki

Diagnoza dziecka w wieku przedszkolnym polega na analizie gotowości szkolnej i udzieleniu dziecku potrzebnego wsparcia. Tak rozumiana diagnoza ma służyć wyrównywaniu i zwiększaniu szans edukacyjnych dzieci w pierwszym okresie nauki.

Diagnoza nie jest nowym zadaniem dla nauczycieli wychowania przedszkolnego, ale zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi jest integralną częścią realizowanego programu wychowania przedszkolnego oraz podstawą działań wspierających rozwój dzieci i ich przygotowanie do szkoły. Dzięki diagnozie możliwa jest indywidualizacja pracy z dziećmi zgodnie z ich potrzebami.

Do obowiązujących aktów prawnych regulujących pracę nauczyciela należą m. in.:

- *Ustawa z dnia 19 marca 2009 r. o zmianie Ustawy o Systemie Oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2009 r. Nr 56, poz. 458) z późniejszymi zmianami.*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 89, poz. 730).*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.*

- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2010 r. w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych.*

Wynikają z nich następujące zadania nauczyciela odnośnie diagnozy przedszkolnej:

1. Wybranie programu wychowania przedszkolnego, opracowanie własnego lub modyfikacja programu innych autorów. Program powinien zawierać propozycję metody diagnozy i sposobu osiągania celów kształcenia i wychowania, z uwzględnieniem indywidualizacji pracy w zależności od potrzeb i możliwości dzieci.
2. Prowadzenie i dokumentowanie obserwacji pedagogicznych dzieci oraz analiza i podsumowanie w październiku/listopadzie, a po raz drugi w kwietniu w roku szkolnym poprzedzającym rozpoczęcie nauki w szkole podstawowej. Prowadzenie obserwacji pedagogicznych ma na celu poznanie potrzeb i możliwości rozwojowych dzieci oraz opracowanie indywidualnego programu wspomaganie i korygowania ewentualnych problemów w rozwojowych. Program będzie realizowany w roku szkolnym poprzedzającym rozpoczęcie nauki w szkole podstawowej.
3. Informacja o gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole podstawowej jest wydawana rodzicom, którzy samodzielnie mogą zdecydować o przekazaniu jej szkole, w której dziecko rozpocznie naukę, jeśli uznają, że zawarte w niej uwagi mogą pomóc w dalszej pracy z dzieckiem oraz wspomaganie jego rozwoju. Informacja nie jest świadectwem ukończenia przedszkola czy oddziału przedszkolnego. Jest rodzajem podsumowania pracy z dzieckiem. Wskazuje również obszary, w których dziecko potrzebuje wsparcia w kolejnym etapie kształcenia ze względu na swoje uzdolnienia lub trudności.

Diagnoza dojrzałości i gotowości szkolnej w praktyce pedagogicznej i psychologicznej w Polsce zawsze służyła wyrównywaniu szans dzieci z problemami rozwojowymi lub środowiskowymi. Diagnozie towarzyszyły różne rozwiązania praktyczne w zakresie metod kształcenia dzieci o zróżnicowanych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych. Obecna reforma programowa i diagnoza przedszkolna ma umożliwić wszystkim pięcioletkom dobre przygotowanie do nauki w szkole, a sześciolatkom w I klasie ułatwić podjęcie roli ucznia i zapewnić dobre efekty kształcenia. Dlatego wszystkie dzieci w grupach pięcioletków powinny być objęte odpowiednim postępowaniem diagnostycznym, tak jak i sześciolatki uczące się jeszcze w przedszkolu.

Cele diagnozy przedszkolnej

Diagnoza przedszkolna ma na celu poznanie indywidualnych potrzeb i możliwości dzieci oraz przeprowadzenie analizy stopnia ich gotowości do nauki w szkole. Zgromadzone informacje i wnioski z analizy mają pomóc:

- rodzicom, aby poznali stan gotowości swojego dziecka do podjęcia nauki w szkole i mogli je odpowiednio do potrzeb w osiągnięciu tej gotowości wspomagać,
- nauczycielom przedszkola przy opracowaniu indywidualnego programu wspomaganie rozwoju dziecka, który będzie realizowany w okresie od stycznia do maja w roku poprzedzającym możliwe rozpoczęcie nauki w szkole,
- pracownikom poradni psychologiczno-pedagogicznej, do której zostanie skierowane dziecko w przypadku zaobserwowania przez nauczyciela przedszkola potrzeby pogłębionej diagnozy związanej ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi dziecka.

Analiza gotowości do nauki w szkole

Analiza gotowości do nauki w szkole służy wskazaniu tych zachowań i umiejętności dziecka, które będą sprzyjać nauce w szkole oraz tych, które ją utrudnią. Celem analizy jest wskazanie umiejętności, które trzeba rozwinąć, usprawnić oraz takich, na których można oprzeć wspieranie rozwoju dziecka. Wiele umiejętności ważnych dla nauki w szkole pojawia się u dzieci już w wieku przedszkolnym. „Dzieci opanowują podstawowe sprawności i nawyki ruchowe, są na ogół zaradne i samodzielne w zakresie czynności samoobsługowych, posługują się myśleniem przyczynowo-skutkowym, porządkowaniem i klasyfikowaniem różnych obiektów, mają umiejętności porozumiewania się i współdziałania z dorosłymi i rówieśnikami. Z wiekiem zyskują wytrzymałość i odporność na fizyczny i intelektualny wysiłek, w ich aktywności pojawiają się obok zabawy nowe formy: nauka i praca, wreszcie osiągają gotowość psychomotoryczną, słownikowo-pojęciową i emocjonalno-motywacyjną do opanowania mowy pisanej.”¹

Nauczyciel, analizując dane z przeprowadzonej obserwacji, powinien starać się odpowiedzieć na pytanie: co ułatwi, a co utrudni dziecku naukę w szkole? Wskazanie umiejętności, które trzeba usprawnić, i zainteresowań, które warto rozwijać, oraz mocnych stron dziecka, na których można oprzeć wspomaganie jego rozwoju i edukacji, to pierwszy poziom analizy danych. Drugi poziom analizy polega na grupowaniu danych z obserwacji dotyczących zachowania, umiejętności i zainteresowań w ogólniejsze kategorie odnoszące się, np. do wybranej teorii rozwoju. Wystąpienie danego zachowania lub jego brak ma związek z dotychczasowymi doświadczeniami dziecka i jego relacjami z otoczeniem. Przydatna będzie tu wiedza nauczyciela o rozwoju dzieci (fizycznym, ruchowym, emocjonalnym i społecznym) i jego środowiskowych uwarunkowaniach, a także wrażliwość nauczyciela, jego zdolność do odczytania znaczenia zachowania dziecka i zrozumienia jego przeżyć.

Wybór metody i narzędzi diagnozy

Metoda diagnozy przedszkolnej to sposób zbierania, opracowywania, analizy i interpretacji danych służący ocenie przygotowania dzieci do nauki w szkole. Arkusze obserwacyjne to narzędzia diagnozy. Mogą być one standaryzowane lub niestandaryzowane. Zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi nauczyciel może wybrać program wychowania przedszkolnego, stworzyć własny lub modyfikować program innych autorów. Podobnie może stosować opracowaną przez siebie i współpracowników metodę diagnozy przedszkolnej lub wybrać metodę i narzędzia z coraz bogatszej oferty wydawniczej. W tym drugim przypadku warto zadbać o zachowanie spójności między realizowanym programem wychowania przedszkolnego a metodą diagnozy. Zgodnie z przyjętymi standardami diagnozy pedagogicznej opis metody powinien zawierać następujące informacje:

- założenia, cele, zakres,
- warunki stosowania,
- sposoby zbierania i analizowania informacji,

---

¹ Brzezińska A., Burtowy M., Psychopedagogiczne problemy edukacji przedszkolnej, UAM, Poznań 1992.

- reguły interpretowania wyników umożliwiające:
  - sformułowanie propozycji działań wspierających rozwój dziecka,
  - określenie pozytywnych czynników (zasobów dziecka i otoczenia) dla osiągnięcia gotowości do nauki w szkole,
  - indywidualizację pracy z dzieckiem.

Wybrana metoda powinna opierać się na obserwacji zachowania oraz wypowiedzi dzieci w naturalnych warunkach, w zróżnicowanych sytuacjach życia przedszkolnego. Metoda powinna uwzględniać aktywność dziecka w ważnych dla osiągnięcia gotowości szkolnej obszarach, takich jak podejmowanie zadań, kontakty społeczne i odporność emocjonalna obok czynności poznawczych i sprawności psychomotorycznej. Nauczyciel powinien stosować także inne metody, np. rozmowę z rodzicami, analizę rysunków i prac dziecka itp.

Dobre relacje z rodzicami – podstawą sukcesu dziecka

Udzielanie informacji rodzicom to bardzo ważny moment. Nauczyciel powinien:

- zachęcać rodziców do współdecydowania w sprawach przedszkola lub szkoły,
- systematycznie informować o zadaniach wychowawczych i kształcących realizowanych w przedszkolu,
- zachęcać rodziców do utrwalania w domu rodzinnym nabywanych przez dziecko w przedszkolu wiadomości i umiejętności,
- przekazywać wyniki dokonanych obserwacji po to, aby dostarczyć rodzicom wiedzę o funkcjonowaniu dziecka w różnych sytuacjach.

Od tego, na ile rodzic zaufa nauczycielowi, że prowadzona przez niego obserwacja będzie służyć wspomaganie rozwoju dzieci (nie zaś segregowaniu ich na lepsze i gorsze), w dużym stopniu zależy, w jaki sposób będzie on przyjmował przekazywane przez nauczyciela informacje. Rodzic powinien mieć szansę wysłuchać informacji w spokoju, skupieniu. Dlatego ważne jest przygotowanie spotkania. Warto zadbać o czas i miejsce rozmowy. Dobrze jest poinformować rodziców o tym, co będzie celem spotkania i jak długo będzie ono trwało. Nie należy prowadzić rozmowy w drzwiach sali, kiedy za plecami czekają inni rodzice, ale stworzyć, zgodnie z możliwościami, warunki do dyskretnej rozmowy. Przekazywanie rodzicom informacji wyłącznie w formie pisemnej nie służy budowaniu dobrych relacji.

Na wstępie rozmowy warto przypomnieć dobre doświadczenia dotyczące kontaktu z dzieckiem. Przystępując do omawiania wyników obserwacji, należy skoncentrować się na spostrzeżeniach, na opisanie konkretnych zachowań i działań dziecka. Jeżeli zależy nam na zmianie jakiegoś zachowania, to informujemy, jakie korzyści odniesie dziecko z tej zmiany i opisujemy stan pożądany. Warto również wyjaśnić rodzicom, dlaczego z punktu widzenia gotowości szkolnej dana umiejętność lub dane zachowanie są pożądane (np. jeśli dziecko potrafi wskazać na kartce kierunki: góra, dół, lewo, prawo, to znaczy, że ma orientację w przestrzeni, a jest to umiejętność konieczna w trakcie nauki pisania m.in. do różnicowania liter o podobnym wyglądzie np. d, b, p, g, u, n). Nauczyciel może podzielić się z rodzicami pomysłami, jakie zabawy mogą być pomocne w kształtowaniu danej umiejętności. Uważnie słuchamy rodziców. Duża część doświadczeń dziecka jest przecież związana bezpośrednio z domem rodzinnym i najbliższymi mu osobami.

Informacje, które rodzice mogą wnieść do rozmowy, stanowią cenne uzupełnienie obserwacji nauczyciela. W pracy z dzieckiem nie można pomijać jego doświadczeń i systemu

wartości uznawanego w środowisku rodzinnym. Warunkiem zaufania jest przekonanie rodziców, że zamiarem nauczyciela jest stworzenie wspólnie z nimi jak najlepszych warunków do rozwoju dla dziecka oraz opracowanie oferty zajęć zgodnej z jego potrzebami, zainteresowaniami i możliwościami.

Warto, aby nauczyciel stosował ogólne zasady przekazywania informacji zwrotnej, aby opisywał sytuacje, zachowanie, a nie oceniał osoby (tj. mówił: „Ania zazwyczaj płacze, kiedy sytuacja wokół niej się zmienia, np. kiedy zmieniamy salę, wychodzimy na podwórko, przyjeżdża teatrzyk” zamiast: „Ania jest płaczliwym dzieckiem”). Podczas jednego spotkania warto jest przekazać taką liczbę informacji, którą rodzic będzie w stanie spożytkować. Ważne jest także, aby rozmówca wyniósł maksymalną korzyść z rozmowy, by czuł, że nauczyciel jest jego sojusznikiem w tworzeniu dziecku dobrych warunków rozwoju.

To, w jaki sposób rodzic przyjmie informację na temat gotowości swojego dziecka do nauki w szkole, czy potraktuje ją jako ważną i pomocną w podjęciu właściwej decyzji, zależy nie tylko od samej informacji, ale także od klimatu zaufania i współpracy w przedszkolu.

Etyczne aspekty diagnozy małego dziecka

W rozważaniach o diagnozie przedszkolnej nie może zabraknąć refleksji nad jej podstawowym celem, jakim jest dobro dziecka i zwiększenie jego szans edukacyjnych, a w dalszej perspektywie życiowych. Ważną zasadą diagnozy jest interpretowanie zdarzeń z udziałem dziecka ze względu na ich znaczenie dla jego rozwoju, a nie ze względu, np. na „kłopoty wychowawcze”, jakie sprawia swoim zachowaniem. Ważne jest podmiotowe traktowanie dziecka i okazywanie mu szacunku, uwzględnianie jego potrzeby aktywności i samodzielności, otwarte komunikowanie naszych zamierzeń.

Nie wolno celowo na potrzeby obserwacji stwarzać sytuacji trudnych dla dziecka, ani nakłaniać je do działań, których wykonania odmawia. W obserwacji, opisie i analizie wyników nie można pominąć uczuciowych potrzeb dziecka. W diagnozie ukierunkowanej na wspieranie rozwoju trzeba wymienić te cechy dziecka i te elementy jego środowiska, na których można oprzeć oddziaływania korygujące.

Troska nauczyciela o dziecko i trafność diagnozy wyraża się także w unikaniu uogólnień i ujemnych ocen dzieci oraz ich rodziców, bo może to naruszyć wzajemne zaufanie i utrudnić włączenie rodziny w program wspierania rozwoju dziecka.

Kompetencje nauczyciela, podobnie jak kompetencje psychologa czy innych specjalistów, powinny wyznaczać zakres i trafność diagnozy. Należy także pamiętać, że analiza przygotowana przez nauczyciela nie może zawierać danych objętych tajemnicą lekarską czy psychologiczną, takich jak, np. rozpoznanie choroby i wyniki badań psychologicznych, nawet jeżeli nauczyciel został obdarzony zaufaniem przez rodziców.

Wskazaniem do konsultacji ze specjalistą, pracownikiem poradni psychologiczno-pedagogicznej, jest:

- widoczny u dziecka brak poczucia bezpieczeństwa i przedłużony okres adaptacji do przedszkola,
  - aktualna, poważna choroba somatyczna,
  - zaobserwowany brak gotowości szkolnej w kilku obszarach aktywności dziecka, w tym braki związane z rozwojem psychomotorycznym i umiejętnością komunikowania się.
- Zaproszenie specjalisty do współpracy nie oznacza zakończenia działań nauczyciela.

DOJRZAŁOŚĆ SZKOLNA – JAK JĄ ROZUMIEĆ?

Dojrzałość szkolna definiowana jest w literaturze przez wielu badaczy. Przytoczę niektóre z nich. „**Dojrzałość szkolna**” – to pojęcie złożone, różnorodnie pojmowane i definiowane. Obecnie termin „**dojrzałość szkolna**” stosowany jest zamiennie z terminem „**gotowość szkolna**” zarówno w Polsce, jak i w innych krajach. Jak stwierdza Barbara Wilgocka-Okoń : „Podstawę zróżnicowania tych pojęć może stanowić zarówno rozumienie samego procesu dojrzewania, jak też roli uczenia się w procesie rozwojowym. W pierwszym przypadku wychodzi się z założenia, że dokonujące się w dziecku zmiany rozwojowe mają charakter spontaniczny i wiążą się z dojrzewaniem. Kierowanie rozwojem przypisuje się tu złożonemu mechanizmowi biologicznemu, jakim jest dojrzewanie. Dojrzałość zaś traktuje się jako moment charakteryzujący się wrażliwością na oddziaływania zewnętrzne, które mogą modyfikować i kierunek, i dynamikę zmian, jakie zachodzą w rozwoju.

W drugim przypadku zakłada się, że istnieje możliwość ćwiczenia, kształtowania pewnych właściwości dziecka, stwarzająca szansę osiągnięcia dojrzałości szkolnej. Tu, więc zwraca się uwagę na moment „**przygotowania**” czy „**gotowości**” do podjęcia zadań szkolnych. „**Gotowość**” nie jest stanem, na który wystarczy po prostu czekać, ale trzeba ją wykształcać”².

Nie rozgraniczono do obecnej pory wyraźnie pojęć *dojrzałości szkolnej* i *gotowości szkolnej*. Dojrzewanie nie jest już dziś traktowane jako głównie odpowiedzialne za rozwój. Ponadto w badaniach udowodniono, że wpływy biologiczne nie działają niezależnie, lecz w wytworzeniu ostatecznego rezultatu rozwojowego splatają się z czynnikami środowiskowymi i z uczeniem się.

Definicje dojrzałości szkolnej

Definiując pojęcie dojrzałości szkolnej, oraz określając jej stopień, brano pod uwagę dwa istotne elementy: właściwości rozwoju dziecka i wymagania szkoły. Wymienione powyżej elementy mogą się zmieniać, ponieważ różnorodne i zmienne mogą być wymagania szkoły, tym samym i zakres dojrzałości szkolnej może ulegać zmianie. W definicji B. Wilgockiej-Okoń, „**dojrzałość szkolna to osiągnięcie przez dziecko takiego stopnia rozwoju intelektualnego, społecznego i fizycznego, jaki jest niezbędny do sprostania wymaganiom szkoły.**”³ Z kolei S. Szuman, mówi, że, „**dojrzałość szkolna to osiągnięcie takiego poziomu rozwoju fizycznego, społecznego i psychicznego, który je czyni wrażliwym i podatnym na systematyczne nauczanie i wychowywanie w klasie pierwszej.**”⁴ Osiągnięcie takiego stopnia rozwoju uwarunkowane jest przez wiele czynników. Przychodząc na świat, dziecko dysponuje już pewnymi zadatkami wrodzonymi. Na dalszy ich rozwój wpływ mają zarówno dorośli, którzy dziecko wychowują i uczą, jak również grupy rówieśników, z którymi dziecko bawi się i współdziała. W procesie rozwojowym odgrywa też rolę własna aktywność i przedsiębiorczość dziecka. Wszystkie te wpływy mogą być mniej lub bardziej korzystne

² Wilgocka-Okoń B., *Dojrzałość szkolna czy dojrzałość szkoły – dylematy progu szkolnego*; red. Dorota Klaus-Stańska, Małgorzata Suświłło (w:) *Dylematy Wczesnej Edukacji*, Olsztyn 1998, WSP, s. 11.

³ Tamże, s. 40.

⁴ Waszkiewicz E., *Stymulacja psychomotorycznego rozwoju dzieci 6-8-letnich*, Warszawa 1991, WSiP, s. 19.

w zależności od sytuacji dziecka w środowisku, a więc od konkretnych warunków życiowych, w których te wpływy dochodzą do głosu.

Dojrzałość szkolna nie jest „uwarunkowana biologicznie etapem samorzutnego rozwoju.”⁵ Składają się na nią różnorodne doświadczenia dziecka w sferze motorycznej, umysłowej, emocjonalnej i społecznej.

Aby dziecko mogło z powodzeniem podjąć i kontynuować naukę w szkole, musi ono być dojrzałe do tego nie tylko pod jakimś jednym względem, lecz pod wieloma względami (...) bowiem (...) dojrzałość szkolna to osiągnięcie przez dziecko takiego stopnia rozwoju intelektualnego, społecznego i fizycznego, jaki jest niezbędny do sprostaniamu wymaganiom szkoły.⁶

Podobnie W. Okoń wyraża pogląd, że dojrzałość szkolna, gotowość szkolna **to osiągnięcie przez dziecko takiego stopnia rozwoju umysłowego, emocjonalnego, społecznego i fizycznego, jaki umożliwia mu udział w życiu szkolnym i opanowania treści programowych klasy pierwszej.** Dojrzałość szkolna zależy od warunków bytowych dziecka, wykształcenia rodziców, wychowania przedszkolnego, zdolności dziecka i jego zdrowia.

Na osiągnięcie pełnej dojrzałości szkolnej dziecka składa się ogół jego doświadczeń życiowych, zasób zdobytej wiedzy, umiejętności, pewne mechanizmy postępowania i postawy ukształtowane w ciągu kilku lat jego życia.

Zdaniem M. Przetacznikowej dzieci uznane za dojrzałe do podjęcia nauki szkolnej winny:

- być wystarczająco na swój wiek rozwinięte fizycznie i ruchowo, przy czym opanowały już w pewnej mierze percepcyjne ruchy rąk i palców, niezbędne przy pisaniu,
- mieć dość duży zasób wiedzy o świecie i orientację w bliskim otoczeniu,
- potrafić porozumieć się z otoczeniem dorosłych i rówieśników za pomocą potocznej mowy zrozumiałej dla odbiorcy,
- przejawiać zdolność do działania intencjonalnego, tj. podejmują czynności zmierzające do określonego celu i wykonywać je do końca,
- przejawiać w swoim zachowaniu określony stopień socjalizacji, tj. liczyć się nie tylko z własnymi chęciami i życzeniami, lecz także uwzględniać życzenia rówieśników „potrafić z nimi zgodnie współdziałać i, podtrzymywać z nimi przyjazne kontakty, jak również wykonywać polecenia dorosłych skierowane do całej grupy dzieci,
- potrafić opanować swoje emocje, a więc powściągnąć gniew i złość, lęk i odwagę, a w każdym razie nie uzewnętrzniać gwałtownie i w sposób niepoohamowany swych stanów uczuciowych”.⁷

Powszechnie uznaje się obecnie, że dojrzałość szkolna wyraża się w określonym poziomie zarówno rozwoju fizycznego, umysłowego, emocjonalnego, jak i społecznego.

Wiek, w jakim dziecko powinno rozpoczynać naukę w szkole, zależy od warunków, w jakich przebywa dziecko w okresie przedszkolnym, oraz od organizacyjnej struktury szkoły, jej programu i stosowanych metod dydaktyczno-wychowawczych.⁸

---

⁵ Wilgocka -Okoń B., *Dojrzałość szkolna dzieci a środowisko*, Warszawa 1972, PWN, s. 40.

⁶ Wilgocka -Okoń B., *Dojrzałość szkolna dzieci ...*, s. 40.

⁷ Cudak H., *Znaczenie rodziny w rozwoju i wychowaniu małego dziecka*, Warszawa 1999, PTHP, s. 314-315.

⁸ Przetacznik-Gierowska M., Włodarski Z., *Psychologia wychowawcza*, Warszawa 1994, WN PWN, s. 249.

H. Cudak⁹ przytacza za B. Wilgocką-Okoń, iż przygotowanie dzieci do rozpoczęcia nauki może być rozpatrywane w szerokim i wąskim znaczeniu. W szerokim znaczeniu jest to kształtowanie osobowości dziecka, jego zdolności poznawczych i operacji umysłowych, jak porównywanie, uogólnianie, analiza i synteza oraz postaw moralno-społecznych, charakteru. Wiąże się ono z nadawaniem działalności dziecka charakteru poznawczego, ze stymulacją jego rozwoju poprzez uczenie się jako podejmowanie różnorodnych doświadczeń. W znaczeniu wąskim jest to zdobywanie wiadomości i umiejętności bezpośrednio związanych z wymaganiami szkoły, jak np. czytanie, pisanie i liczenie.

Dojrzałość szkolna może być ujmowana:

1. w aspekcie statycznym – jako efekt etapu rozwoju, przypadającego na wiek rozpoczynania obowiązku szkolnego,
2. w aspekcie dynamicznym – jako proces długotrwałych zmian w rozwoju psychofizycznym dziecka, prowadzący do momentu pozwalającego podjąć naukę szkolną.

W ocenie faktu, czy dziecko jest już dojrzałe do nauki szkolnej, należy brać pod uwagę to, czy osiągnęło ono już gotowość rozwojową (stan przygotowania jednostki do wykonywania jednej lub więcej czynności) do ćwiczenia pewnych sprawności i umiejętności, a także to, czy osiągnęło już w rezultacie uprzedniego uczenia się pewien poziom rozwoju określonych funkcji psychicznych. W badaniach nad dojrzałością starano się ustalić, jakie właściwości rozwojowe dziecka należy brać pod uwagę przy ocenie dojrzałości szkolnej. Podam za J. Parafiniuk- Soińską (1971) najczęściej wymieniane komponenty dojrzałości:

1. fizyczna
  - a. wzrost i ciężar ciała,
  - b. sprawność motoryczna,
  - c. funkcje zmysłów,
  - d. stan zdrowia,
2. umysłowa
  - a. rozumienie symboliki,
  - b. orientacja w świecie,
  - c. operacje myślowe – ujmowanie związków przyczynowo-skutkowych,
  - d. analiza wzrokowa i słuchowa,
  - e. opanowanie mowy, słownik czynny i bierny, pamięć i uczenie się,
  - f. koncentracja uwagi,
  - g. koordynacja wzrokowo-ruchowa,
3. społeczna
  - a. poczucie obowiązku, podporządkowanie się poleceniom,
  - b. nawiązywanie kontaktów społecznych,
  - c. zbiorowe współdziałanie,
  - d. samopoczucie w grupie,
4. emocjonalna
  - a. kierowanie uczuciami i kontrolowanie ich,
  - b. formy przejawiania i uzewnętrzniania uczuć,
  - c. zmiany w nasilaniu uczuć,
5. wolicjonalna
  - a. wytrzymałość w pracy, celowa działalność,

---

⁹ Cudak H., *Znaczenie rodziny w rozwoju i wychowaniu małego dziecka*, Warszawa 1999, PTHP, s. 315.

- b. podejmowanie inicjatyw,
- c. doprowadzanie podjętych zadań do końca.

Tak rozumiana dojrzałość szkolna jest „sumą cech psychicznych i fizycznych, które dziecko powinno posiadać”.¹⁰ Jest ona wynikiem procesu rozwojowego, któremu dziecko podlega od chwili urodzenia. Przemiany, jakie zachodzą w procesie rozwojowym, mają charakter kierunkowy od form prostszych do form bardziej złożonych, które prowadzą do coraz lepszej regulacji stosunków między dzieckiem a światem otaczającym.

Ewolucja w ujmowaniu zagadnienia dojrzałości szkolnej dokonywała się powoli. Początkowo istotę sprawy widziano jedynie w tym, jakie właściwości, czyli wiadomości i umiejętności powinno dziecko ujawniać, by mieć zadowalające postępy w szkole, zgodnie z wymaganiami programu. Do odpowiedzi na tak sformułowane pytanie dochodzono różnymi drogami, głównie jednak przez dedukcję, na podstawie analizy tradycyjnej sytuacji szkolnej.

5 października 2002 roku w Warszawie odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa „O pomyślny start ucznia w szkole”, na której to prof. dr hab. Anna Brzezińska wygłosiła wykład : „Współczesne ujęcie gotowości szkolnej”. Jej zdaniem gotowość dziecka do szkoły jest współcześnie rozpatrywana w kategoriach interakcyjnych, tzn. ujmuje się ją dynamicznie jako efekt „współgrania” właściwości dziecka i właściwości szkoły (ofert edukacyjnych).¹¹ We wszystkich tych koncepcjach podkreśla się, że edukacja jest interwencją w układ żywy, zanurzony w swym bliższym i dalszym środowisku, rozwijający się, obdarzony swoją własną historią i aspirujący do jakiejś przyszłości.

Słuszność ma Helena Prus-Wiśniewska, mówiąc: „*że równowaga pomiędzy poziomem rozwoju fizycznego, społecznego i umysłowego a wymaganiami, jakie przed pierwszoklasistą stawia szkoła, decyduje o powodzeniu szkolnym.*”¹²

Zatem **przez gotowość szkolną** będziemy rozumieć **moment równowagi między wymaganiami (ofertą) szkoły, a możliwościami rozwojowymi, posiadanymi umiejętnościami dziecka.**

Dzieci u progu szkoły

Kiedy dziecko jest gotowe do rozpoczęcia nauki w szkole?

W podstawie programowej wychowania przedszkolnego określono oczekiwane i pożądane umiejętności dziecka, które kończy przedszkole i ma rozpocząć naukę w I klasie szkoły podstawowej. Większość z tych umiejętności jest systematycznie kształtowana u dzieci w wieku przedszkolnym. Od dziecka rozpoczynającego naukę szkolną oczekujemy:

- umiejętności w zakresie czynności samoobsługowych,
- radzenia sobie w typowych, codziennych sytuacjach,
- rozumienia, że trzeba dbać o swoje zdrowie,

---

¹⁰ Waszkiewicz E., *Stymulacja psychomotorycznego rozwoju dzieci 6-8 letnich*, Warszawa 1991, WSiP, s. 22.

¹¹ Marek E., *O pomyślny start ucznia w szkole*, „Życie Szkoły”, 2003, nr 1, s. 56-60.

¹² Prus-Wiśniewska H., *Zanim dziecko pójdzie do szkoły*, Wyd. MEDIUM, Kraków 1995, s. 69-70.

- umiejętności porozumiewania się, w tym zadawania pytań i słuchania odpowiedzi, przywitania się, przedstawienia, zaproszenia dzieci do zabawy, zwrócenia się o pomoc,
- zabawy w dziecięce gry i stosowania się do ich reguł,
- współdziałania z rówieśnikami i z dorosłymi,
- wytrwałości w realizowaniu zadań i własnych pomysłów,
- przygotowania do nauki czytania i pisania – zainteresowania książeczkami, opowiadania historyjki obrazkowej, dzielenia słów na sylaby, dobrej koordynacji wzrokowo - ruchowej i sprawności ręki (rysowanie, lepienie z plasteliny, wycinanie),
- przygotowania do nauki matematyki – porównywania liczebności i wielkości przedmiotów, liczenia, dodawania i odejmowania na konkretach, określania położenia przedmiotów oraz lewej i prawej strony, rozumienia kolejności pór roku, dni tygodnia i miesięcy.

Przydatna w szkole będzie otwartość dziecka na nowe sytuacje i nowe doświadczenia oraz odporność w trudnych sytuacjach.

Sześciolatek jest gotowy do nauki w I klasie szkoły podstawowej, jeśli posiada umiejętności oczekiwane od dzieci kończących przedszkole, jest zainteresowany szkołą, stara się być wytrwały w podejmowanych zadaniach. Warto jednak pamiętać, że nie wszystkie sześciolatki a nawet siedmiolatki są w stanie osiągnąć wyżej wymienione umiejętności. Dotyczy to, na przykład, dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W takich przypadkach nauczyciele indywidualizują pracę z dziećmi stosownie do rozpoznanych potrzeb i możliwości.

Osiągnięcia rozwojowe sześciolatka

Aby dziecko z sukcesem mogło rozpocząć funkcjonowanie w nowej dla siebie roli, musi osiągnąć gotowość szkolną. Oznacza to konieczność prezentowania takiego poziomu rozwoju we wszystkich sferach, jaki umożliwi sprostanie wymaganiom i oczekiwaniom szkoły. Krótko mówiąc, musi osiągnąć dojrzałość nie tylko w zakresie intelektu, ale także w pozostałych sferach rozwoju: fizycznego, emocjonalnego, społecznego. Zdarza się jednak często, że dzieci bardzo sprawne poznawczo, intelektualnie, bywają jednocześnie zadziwiająco niedojrzałe emocjonalnie i społecznie, np. wybuchają płaczem po otrzymaniu od nauczycielki uwagi krytycznej, czy obrażają się, jeśli praca innego dziecka zostanie wyżej oceniona. Po drugie, jeśli gotowość szkolna oznacza dostosowanie poziomu rozwoju dziecka do wymagań szkoły, to ważne są nie tylko kompetencje dziecka, ale i stawiane mu przez szkołę wymagania! Chyba nie wszyscy rodzice uświadamiają sobie, że oczekiwania szkoły wobec 6-latków są inne niż te, które formułowano jeszcze dwa – trzy lata temu, kiedy progi szkolne przekraczały tylko dzieci 7-letnie. A zatem to także szkoła dostosowuje się do możliwości dziecka przychodzącego do pierwszej klasy.

Reforma edukacji wiąże się nie tylko z obniżeniem wieku progu szkolnego, ale także ze zmianą programu nauczania i dostosowaniem go do wieku (i tym samym poziomu rozwoju) dzieci o rok młodszych. Przykładowo – wcześniej oczekiwano, że dzieci rozpoczynające pierwszą klasę znają wszystkie litery, a zgodnie z nowym programem literki wprowadza się dopiero w szkole, w pierwszej klasie. Nie jest zatem tak, że dawne wymagania (dostosowane do poziomu siedmiolatków) stawia się teraz przed sześciolatkami. Ale ważny jest także trzeci aspekt dojrzałości szkolnej - dzieci w tym samym wieku nie prezentują takiego samego poziomu dojrzałości! Pomiedzy rozwijającymi się jednostkami

istnieją oprócz podobieństw także liczne różnice. Różne tempo rozwoju poszczególnych dzieci prowadzi do tego, że w jednej ławce mogą zasiąść obok siebie sześciolatki, ale jeden z nich prezentuje poziom rozwoju charakterystyczny dla dziecka niemal ośmioletniego, a drugi dla niespełna pięciolatka.

Oczywiście nie jest to zjawisko specyficzne tylko dla sześciolatków. Siedmiolatki czy dziesięciolatki także różnią się znacznie od siebie poziomem rozwoju. Różnice mogą dotyczyć nie tylko łatwo zauważalnych cech: wzrostu czy wagi, siły mięśni, ale także sprawności myślenia, spostrzegania, koncentrowania się, umiejętności radzenia sobie z trudnościami, ze złością czy z rozczarowaniem. Dodać trzeba, że zróżnicowanie tempa rozwoju jest normą, ma charakter powszechny, a wynika zarówno z odmiennych warunków środowiskowo-wychowawczych, stymulujących albo opóźniających rozwój, ale także z indywidualnych cech i właściwości dziecka. I tutaj ogromna rola nauczycieli przedszkola i oddziałów przedszkolnych w szkole, którzy w oparciu o długotrwałą obserwację dziecka i postępowanie diagnozujące jego rozwój mogą być najlepszymi doradcami rodziców odnośnie wcześniejszej edukacji szkolnej sześciolatków.

Po rozważeniu kwestii gotowości szkolnej przyjrzyjmy się dokładniej osiągnięciom sześciolatka we wszystkich sferach: w rozwoju fizycznym i ruchowym, poznawczym (intelektualnym), emocjonalnym i społeczno-moralnym.

Rozwój fizyczny jest u sześciolatka (w porównaniu z początkiem wieku przedszkolnego) bardzo zaawansowany. W porównaniu z młodszym przedszkolakiem dziecko smukleje, zmniejsza się ilość typowej dla malucha tkanki tłuszczowej, zauważalnie wydłużają się nogi, a tułów przybiera kształt trójkąta zwróconego podstawą ku górze. O dojrzewaniu organizmu świadczy także wydajniejsza praca serca i płuc. Procesy kostnienia szkieletu są bardziej zaawansowane, chociaż wciąż niedokończone. Krzywizny kręgosłupa (lordoza szyjna i lędźwiowa) są niemal całkowicie ukształtowane. Układ kostny zawiera wciąż jednak dużą ilość tkanki chrzęstnej, co sprawia, że kośćcec jest elastyczny i miękki, podatny na deformacje i zniekształcenia.

Wyraźnie zaznaczona jest mineralizacja kości nadgarstka, dzięki czemu sześciolatek może już dość sprawnie rysować, malować, wycinać czy lepić z plasteliny, ale dłuższy wysiętek tego rodzaju będzie możliwy dopiero po 10. roku życia, kiedy to znacznie skostnieje kośćcec przegubu. Coraz bardziej harmonijne i skoordynowane ruchy umożliwiają opanowanie wielu czynności manipulacyjnych i samoobsługowych. Dzięki tym zmianom sposób poruszania się między 6. a 7. rokiem życia staje się taki, jak u dorosłych. Dziecko ma dużą potrzebę ruchu, ale nie jednostajnego, powtarzalnego, lecz urozmaiconego i zmiennego, np. nie widać śladu zmęczenia po dziecku biegającym od dwóch godzin z rówieśnikami po placu zabaw, a po 30 - minutowym spokojnym spacerze to samo dziecko zaczyna słać się ze zmęczenia! W rezultacie dojrzewania układu nerwowego sześciolatek dysponuje bardziej zaawansowanymi procesami poznawczymi. Spostrzeganie przez sześciolatka jest wciąż globalne, dopiero rozwija się umiejętność wyodrębniania elementów składowych spostrzeganego obrazu, relacji i stosunków między nimi oraz łączenia wyodrębnionych części w spójną, uporządkowaną całość. Sześciolatek w spostrzeganiu wciąż kieruje się silnymi, łatwo uchwytnymi cechami obrazu a nie logicznym, powiązaniem i uporządkowanym spostrzeganiem istotnych jego składowych. Ale jednocześnie widać w tym wieku doskonalszą analizę i syntezę spostrzeżeńową, ważną dla poznania liter i cyfr, a także przejawy dowolności spostrzegania.

Zmiany te wiążą się także z rozwojem procesów uwagi. Uwaga sześciolatka przyjmuje nowy wymiar: oprócz uwagi mimowolnej pojawia się uwaga dowolna, a więc zamierzone,

kierowane wolą dziecka skupianie uwagi na wybranych obiektach. Zakres uwagi i jej podzielność są jeszcze, co prawda niewielkie, ale umożliwiają o wiele dłuższe i efektywniejsze uczestniczenie w zajęciach czy zajmowanie się wybraną czynnością.

Pamięć sześciolatka, podobnie jak uwaga, różni się istotnie od pamięci młodszych dzieci. Otóż u sześciolatka zaczyna być widoczna pamięć zamierzona, dowolna, dziecko odkrywa, że może mieć wpływ na przebieg procesu zapamiętywania. Zaczyna się także kształtować pamięć logiczna, bazująca nie na emocjach, ale na myśleniu. To dopiero jej początki, rozwój będzie się dokonywał przez całe późne dzieciństwo, a swoją pełnię osiągnie dopiero u nastolatka.

Myślenie sześciolatka ma charakter konkretno-wyobrażeniowy. Np. dziecko zestawia, analizuje, porównuje dwie wyobrażane wersje swojego rysunku czy budowli z klocków. Dzięki sprawnie w tym wieku tworzone wyobrażeniom dziecko jest zdolne do zabaw symbolicznych, w których wykonuje liczne czynności „na niby”, posługując się dostępnymi przedmiotami w zastępstwie innych, może także przewidywać (w oparciu o reprezentacje wyobrażeniowe) skutki swoich działań, potrafi również swoje działania planować.

Oczywiście sześciolatek w wielu sytuacjach przetwarza jeszcze spostrzeżenia (co jest typowe dla wcześniejszej rozwojowo formy myślenia sensoryczno-motorycznego), a w niektórych wykorzystuje już najbardziej złożony rodzaj materiału, czyli pojęcia. Te wczesne formy pojęć mają charakter konkretny, czyli ich reprezentanci istnieją w fizycznej postaci i podlegają percepcji lub wyobraźni (np. owoc, książka, samochód). Trudniej dziecku zrozumieć pojęcia abstrakcyjne, jak przyjaźń, lojalność. Sześciolatka cechuje także subiektywizm, uogólnienia dotyczą tylko takich przedmiotów, z jakimi dziecko styka się w swoim życiu i tych cech, które dla dziecka, z jego punktu widzenia, są ważne. Dziecko potrafi porównywać (analizować cechy zestawianych obiektów), szeregować, zaczyna także klasyfikować (choć ta czynność będzie się intensywnie rozwijała w późniejszych latach).

Mowa sześciolatka jest bardzo zaawansowana. Duży zasób słów (w słowniku czynnym około 3-4 tysięcy) umożliwia sprawną komunikację z innymi. Wypowiada się zdaniami, potrafi przedstawić przebieg zdarzenia, opisać, co się stało. Artykulacja jest już prawidłowa, a odstępstwa od poprawnych wzorców wymowy wymagają konsultacji logopedycznej.

Sześciolatek reaguje na świat emocjami wciąż silnymi i krótkotrwałymi, ale coraz bardziej zróżnicowanymi treściowo. Oprócz prostych emocji radości, strachu, gniewu czy smutku przeżywa także czułość, dumę, współczucie, rozżalenie, zachwyty i inne wynikające z wiedzy i doświadczenia. Powstają dziecięce przyjaźnie i bardziej trwałe związki. Wciąż występuje tzw. globalność emocji. Przykładowo, jeśli wspólna zabawa z nowym kolegą dostarczyła dziecku przyjemności, jest skłonne spostrzegać tego kolegę jako bardzo ładnego, grzecznego, ślicznie ubranego itp.

W kolejnych latach, w wyniku dojrzewania układu nerwowego i rosnącej wiedzy o rzeczywistości, ten globalny charakter emocji będzie zanikał - dziesięcioletek potrafi już dostrzec wady u ulubionego kolegi, czy słabe strony bardzo ciekawego skądinąd filmu. Dokonujący się rozwój poznawczy i społeczny sprawiają, że dziecko dostrzega coraz więcej wymagań ze strony innych ludzi, a chce zdobyć i utrzymać ich sympatię. Uczy się form ekspresji bardziej dojrzałych, ponadto ograniczeniu ulega zakres ekspresji. Krótko mówiąc - mamy do czynienia u sześciolatka z początkami „socjalizacji emocji”.

W porównaniu z początkiem okresu przedszkolnego sześciolatek osiągnął dużo bardziej zaawansowany poziom rozwoju społecznego. Przede wszystkim rozwinął swoją percepcję społeczną, czyli możliwość dostrzegania różnych cech i właściwości osób w swoim otoczeniu. Dostosowuje swoje zachowania wobec innych do stopnia znajomości, np. odnosi

się z dystansem do obcych. Całkiem dobrze różnicuje także wiek ludzi i inaczej zachowuje się wobec swoich rówieśników, a inaczej wobec dorosłych. Wyraźnie już widać zdolność do współdziałania z innymi – sześciolatkowi zależy na wspólnej zabawie, więc gotów jest na pewne wyrzeczenia, jak konieczność rezygnacji z własnego pomysłu; trzymanie się pewnych reguł ustalonych w zabawie czy pełnienie uzgodnionej roli.

Z punktu widzenia postępów socjalizacji sześciolatek stopniowo uczy się dostosowywać do otrzymywanych nakazów i zakazów i to one (a nie przyswojone ogólne normy) kierują jego zachowaniami. Potrafi zapamiętać pewne nakazy i zakazy (np. przed jedzeniem posiłku trzeba sprzątnąć zabawki i umyć ręce). W większości sytuacji odnosi do siebie polecenia kierowane ogólnie do grupy, bez wymienia jego imienia. Potrafi także wyczuć intencję polecenia czy zakazu. Ale na przyswojenie uogólnionych norm postępowania trzeba poczekać jeszcze 2 – 3 lata.

Z punktu widzenia rozwoju moralnego sześciolatek normy moralne postrzega jako kolejne nakazy czy zakazy ustanowione przez dorosłych, a jeśli postępuje zgodnie z nimi, to powodowany chęcią bycia aprobowanym przez zewnętrzne autorytety (np. jest przeświadczony, że nie wolno kłamać, bo wtedy pani się bardzo gniewa). Przy ocenie moralnej postępowania dziecko nie uwzględnia intencji sprawcy ani okoliczności zachowań. Podsumowując – osiągnięcia rozwojowe sprawiają, że sześciolatek jest osobą, która zaczyna być zdolna do sprawowania kontroli nad swoimi zachowaniami (procesami poznawczymi, emocjami, zachowaniami motorycznymi) oraz do współdziałania z rówieśnikami. A to stwarza możliwość rozpoczęcia nauki szkolnej. Sześciolatek uczy się bardzo chętnie, motywowany naturalną dociekliwością i ciekawością poznawczą, ale także chęcią zasłużenia na nagrodę. Aby uczenie się nie sprawiało trudności, nauczyciel musi uwzględniać charakterystyczne cechy rozwojowe dziecka. Chyba najistotniejsze jest pamiętanie o tym, że poznawanie świata przez sześciolatka ma przede wszystkim ciągle charakter mimowolny, to znaczy dziecko spostrzega, przetwarza, zapamiętuje mimowolnie, w trakcie bawienia się, odkrywania, porównywania, analizowania – a zatem gromadzenie wiedzy o świecie jest w dużej mierze efektem ubocznym aktywności dziecka. I właśnie aktywne metody nauczania (w tym nauczanie przez zabawę) muszą być jak najczęściej stosowane.

Kolejną cechą typową dla uczenia się dzieci jest bazowanie nie tyle na logice, ile na emocjach, bo to one pełnią w procesach poznawczych (w spostrzeganiu, uwadze, myśleniu, zapamiętywaniu) wiodącą rolę. To emocje pełnią funkcję taką, jaką u nas, dorosłych, pełni dotychczasowa wiedza podpowiadająca nam, na co zwrócić uwagę, co jest istotne: funkcję selekcji i uwypuklenia wybranych elementów.

Należy pamiętać, że ogromnym wrogiem uczenia się sześciolatek jest nuda – i dobry nauczyciel powinien do niej nie dopuszczać. Nauczanie powinno w pewnym stopniu wyprzedzać rozwój i go stymulować, ale nie wolno z tym wyprzedzaniem przesadzać i koniecznie pamiętać trzeba, że sześciolatek uczy się w sposób konkretny, na namacalnych przedmiotach, najlepiej z zaangażowaniem wszystkich zmysłów.

Zadania rodziców w przygotowaniu dziecka do roli ucznia

Pójście dziecka do pierwszej klasy jest bardzo ważnym momentem nie tylko w życiu dziecka, ale również w życiu jego rodziców. W jaki sposób rodzice mogą wesprzeć rozwój własnego dziecka i przygotować je do roli ucznia? Przede wszystkim zadbać o dobry stan zdrowia dziecka i przygotowanie go do zwiększonego wysiłku, związanego z podjęciem nauki szkolnej, zapewniając mu dużo ruchu, zabaw na powietrzu. Dodatkowo zadbać warto o

zabawy i zajęcia stymulujące nadgarstek, a także mięśnie i stawy dłoni. Wszelkie zabawy z ciastoliną, plasteliną czy też wspólnym robieniem ciasta czy lepieniem pierogów przygotowują wspaniale dłoń dziecka do wzmoczonego wysiłku związanego z nauką pisania, stwarzając przy tym okazję do bycia razem i odbywania budujących relacje rozmów. Właściwie każdy spacer z dzieckiem czy wspólny powrót z przedszkola do domu stwarzają okazję do stymulowania rozwoju wszystkich procesów poznawczych. Można przećwiczyć znajomość adresu zamieszkania, a przy okazji posługiwanie się określeniami „w prawo – w lewo”, „w przód – w tył”, „przed – za”, które sześciolatki mogą wciąż sprawiać kłopoty. Można ćwiczyć spostrzeganie i pamięć, współzawodnicząc w dostrzeżeniu i zapamiętaniu jak największej liczby szczegółów mijanego samochodu czy plakatu, rozwijać wyobraźnię i myślenie w zabawach z serii „A co by było, gdyby” (np. gdyby ludzie przestali spać, stali się przezroczyści, itp.). Takie zabawy, a także wspólne czytanie książek, czy oglądanie wybranych programów są wspaniałą okazją do rozmów, a ich znaczenia rozwojowego nie można przecenić. Nie tylko rozwijają mowę dziecka, ucząc je dłuższych, uporządkowanych wypowiedzi, wzbogacają jego słownictwo, ale sprzyjają oddziaływaniu na aspiracje dziecka, na jego poglądy i marzenia. Rodzice powinni przekazywać dziecku jasne i czytelne zasady postępowania, wskazywać wyraźne granice w wychowaniu i konsekwencje działania, zadbać o budowanie wiary dziecka w siebie, doceniać jego wysiłki w podejmowaniu zadań i rozwijać samodzielność

w codziennych sytuacjach, np. w jedzeniu, ubieraniu się, sprzątaniu swoich rzeczy. Dzięki temu łatwiej będzie dziecku funkcjonować wśród rówieśników i dorosłych w szkole. Mądra miłość nie polega na usuwaniu zawczasu przeszkód, ale na zachęcaniu do ich pokonywania i dyskretnym wspieraniu.

Dlaczego dzieci 6-letnie muszą iść do szkoły?

Takie pytania stawiają rodzice w dyskusjach na temat obniżenia dzieciom wieku szkolnego. Dlaczego mamy odbierać dzieciom dzieciństwo? Dlaczego małe dzieci zamiast się bawić, będą musiały się uczyć? Dlaczego zamiast zabaw i przyjemności będą miały już obowiązki? Na te i podobne pytania jest wiele odpowiedzi. A oto niektóre uzasadnienia podjętych decyzji:

- Wszystkie dzieci (a także wielu dorosłych) kierują się w życiu emocjami – chcą robić to, co sprawia im przyjemność, a nie chcą tego, co sprawia im przykrość (trudności też są dla dzieci dużą przykrością). Taką czynnością podejmowaną przez dziecko dla przyjemności jest **zabawa**. W dobie szybkiego tempa życia, wielu godzin pracy, ogromnej ilości bodźców i braku czasu nie wszystkich dorosłych stać na cierpliwość zabawy z dzieckiem. Poza tym nie wszyscy rodzice czy opiekunowie potrafią zorganizować dzieciom rozwijające zabawy. Coraz częściej nawet małe dzieci sadzane są przed telewizorem i zbyt długo oglądają ruchome obrazki, z których niewiele rozumieją – ogranicza się tym samym ich aktywność.
- W przedszkolach dzieci mają zorganizowane zabawy tak, by bawiąc się mogły wszechstronnie się rozwijać, a ich potencjał był odpowiednio wykorzystany. Zabawy prowadzone w sposób przyjemny dla dziecka rozbudzają jego ciekawość, zainteresowania i powoli przygotowują je do roli ucznia. Skoro do szkoły mają iść sześciolatki, których główną działalnością jest zabawa, to **nauka w klasie pierwszej ma być prowadzona metodami zabawowymi i przez zabawę!**

- Ministerstwo Edukacji Narodowej przedstawia swoje stanowisko w następujący sposób: **Jak widać nie odbiera się dzieciom dzieciństwa! Nadal będą się bawić i pod okiem profesjonalistów-wszelkimi rozwijać.** „Wcześniejsza nauka w szkole, wbrew pojawiającym się niekiedy obiegowym opiniom nie oznacza odbierania dziecku dzieciństwa. To raczej wykorzystanie jego potencjału i stworzenie mu optymalnych warunków rozwoju. Szkoła daje dzieciom sześciolatkom więcej okazji do poznawania ciekawych obszarów wiedzy, opanowania nowych umiejętności oraz kontaktu z innymi dziećmi i dorosłymi. Nauka w środowisku szkolnym pozwala na budowanie poczucia własnej wartości i dalszy rozwój samodzielności” - mówi minister edukacji Krystyna Szumilas. „Nadchodzący rok szkolny jest ostatnim, w którym rodzice mogą podjąć decyzję o rozpoczęciu przez ich sześciolatka nauki w I klasie. Od września 2014 roku, do pierwszej klasy szkoły podstawowej pójdą już wszystkie dzieci sześciolatki oraz te dzieci siedmioletnie, które nie rozpoczęły nauki w szkole w wieku sześciu lat. Zależy mi na dostarczeniu rodzicom wszelkich informacji, które pomogą im w podjęciu decyzji” - dodaje.

Mam 6 lat, chcę poznawać świat! Idę do szkoły!

Sześciolatki gotowe do szkoły, szkoły gotowe na sześciolatki

- Uruchomiono programy rządowe z wykorzystaniem środków EFS na lepsze przygotowanie szkół do przyjęcia młodszych dzieci. Od 2009 roku realizowany jest program rządowy „Radosna szkoła”. Celem programu jest pomoc finansowa dla organów prowadzących szkoły podstawowe w tworzeniu odpowiednich warunków realizowania podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, a także w przygotowaniu szkół do rozpoczynania spełniania obowiązku szkolnego przez dzieci sześciolatki.
- Na przygotowanie szkół i nauczycieli do pracy z młodszym uczniem przeznaczono również środki w ramach projektu systemowego „Indywidualizacja procesu nauczania i wychowania uczniów klas I–III szkół podstawowych”, który jest realizowany w latach 2010–2015. Celem tego projektu jest wsparcie wszystkich szkół podstawowych w procesie indywidualizacji nauczania i wychowania uczniów klas I–III. Otrzymane w ramach projektu środki finansowe mogą być przeznaczone na doposażenie bazy dydaktycznej oraz na organizację dodatkowych zajęć.
- W okresie od marca 2010 do grudnia 2011 roku realizowany był projekt systemowy „Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”. W ramach projektu kadra pedagogiczna i zarządzająca przedszkoli, szkół i placówek została przygotowana do organizowania i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej jak najbliżej ucznia, w środowisku jego nauczania i wychowania, tj. w przedszkolu, szkole i placówce. Celem projektu była także poprawa jakości systemu kształcenia i wychowania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Dodatkowe fundusze z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki zostaną w 2013 roku przeznaczone na modernizację oddziałów przedszkolnych zlokalizowanych przy szkołach podstawowych.
- W 90 % polskich szkół są już sześciolatki. Badania i analizy pokazują, że dzieci w tym wieku bardzo dobrze sobie radzą, osiągając w szkole wyniki czasami lepsze, niż ich siedmioletni koledzy. By upowszechnić dobre praktyki szkół, w których uczą się sześciolatki, a także przedszkoli, które skutecznie - również dzięki współpracy z

rodzicami - przygotowują dzieci do wcześniejszego rozpoczęcia nauki, Minister Edukacji Narodowej Krystyna Szumilas ogłosiła 21 listopada 2012 II edycję konkursu „Mam 6 lat”. Konkurs skierowany jest do rad rodziców w szkołach i przedszkolach oraz do dzieci.

- Organizowany już po raz drugi konkurs „Mam 6 lat” ma na celu wyłonienie i wypromowanie najciekawszych działań wspierających adaptację dzieci sześciolatków do edukacji szkolnej. „Chcemy dotrzeć z przekazem do rodziców najmłodszych dzieci i pokazać im, że sześciolatki dobrze radzą sobie w pierwszej klasie, a szkoły są bezpieczne i dobrze przygotowane na ich przyjęcie” - mówi minister Krystyna Szumilas i podkreśla, że czas skończyć ze straszaniem dzieci i rodziców I klasą zwłaszcza, że zdaniem psychologów, wzbudzanie lęku przed szkołą może mieć negatywne konsekwencje w przyszłości i wpływać na późniejsze sukcesy szkolne uczniów. Między innymi dlatego w tym roku - oprócz rad rodziców - udział w konkursie mogli wziąć też uczniowie klas I-III, którzy poszli do szkoły jako sześciolatki. Przewidziano dla nich specjalną kategorię konkursową pod tytułem „Mam 6 lat i potrafię...”. W formie listów, rysunków, filmików dzieci mogły zaprezentować umiejętności, jakie nabywają w szkole. Prace oceniano w II etapach - regionalnym i krajowym. Najlepsze prace na poziomie regionalnym wybrali Kuratorzy Oświaty, a krajowym - kapituła powołana przez Ministra Edukacji Narodowej. W ramach konkursu Minister Edukacji Narodowej przyzna też wyróżnienia „Samorząd na 6” tym samorządom, z których najwięcej sześciolatków rozpocznie we wrześniu 2013 naukę w I klasie.
- Równocześnie z konkursem „Mam 6 lat” rozpoczęły się inne działania informacyjne MEN. Do szkół, przedszkoli, poradni psychologiczno-pedagogicznych i rodziców wysłano plakaty, listy i ulotki zawierające m.in. z informacji o tym, jak sprawdzić, czy dziecko jest gotowe by pójść do szkoły. W ulotce czytamy: *Rodziców dzieci urodzonych w 2007 roku czeka jedno z najistotniejszych rozstrzygnięć dla przyszłości i rozwoju dziecka: rozważenie czy rozpocznie ono naukę w szkole jako sześciolatek, czy pozostanie na kolejny rok w przedszkolu lub oddziale przedszkolnym.*

Jeżeli Twoje dziecko:

- potrafi zadawać pytania i wysłuchać odpowiedzi,
- rozumie polecenia sformułowane przez dorosłych,
- potrafi zwrócić się o pomoc,
- potrafi się przedstawić, wie ile ma lat i gdzie mieszka,
- chętnie bawi się z rówieśnikami w gry i zabawy dziecięce, przestrzegając reguł,
- interesuje się książkami i opowiadanymi historiami,
- opowiada historyjki do obrazków,
- potrafi podzielić proste słowa na sylaby (np. mama, tata),
- rysuje, maluje, lepi z plasteliny i potrafi posługiwać się nożyczkami,
- podczas rysowania, zabawy – potrafi skupić się na zadaniu i stara się doprowadzić je do końca,
- potrafi liczyć, dodawać i odejmować na przedmiotach i na palcach,
- umie pokazać prawą i lewą stronę,

to znaczy, że z powodzeniem rozpocznie naukę w pierwszej klasie. Jeżeli Twoje dziecko chce iść do szkoły, a w większym lub mniejszym stopniu radzi sobie w wymienionych wyżej zakresach, na pewno da sobie radę w pierwszej klasie.

- Do samorządów trafiła z kolei prośba o zorganizowanie takich działań, dzięki którym rodzice dzieci 6-letnich i same sześciolatki będą mogły jak najlepiej zapoznać się z

warunkami w szkole i poznać przyszłych wychowawców (spotkania w szkołach, dni otwarte, wspólne lekcje, wycieczki do szkoły). W tym roku, mimo, że obowiązek szkolny dla 6-latków przesunięty został na 2014 rok, na taki krok zdecydowali się rodzice 17, 5 proc. dzieci.

- Na stronie MEN, w zakładce www.men.gov.pl/mam6lat znajdują się opisy dobrych praktyk, wyniki badań i artykuły ekspertów dotyczące funkcjonowania sześciolatka w szkole. Ponadto MEN zwraca się z prośbą do dyrektorów i nauczycieli o upowszechnienie wśród rodziców dzieci 5- i 6-letnich informacji o uruchomieniu na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji podstrony [Sześciolatek w szkole](#). Zamieszczone tam materiały mogą być pomocne w podjęciu przez rodziców decyzji o edukacji szkolnej sześciolatka – *„Wierzę, że w ten sposób rozwiejemy wszelkie wątpliwości rodziców i przekonamy, że 6-latek w szkole pozostaje tym samym 6-latkem, ale z większymi możliwościami”* - mówi minister Krystyna Szumilas. *„Sześciolatnie dziecko zarówno w przedszkolu jak i w szkole, nadal będzie dzieckiem. Ale w szkole ma szansę pójść o krok dalej w swoim rozwoju”* - podkreślała minister Krystyna Szumilas podczas wizyty w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 1 w Częstochowie 14 stycznia 2013r. Minister Edukacji Narodowej spotkała się tam z rodzicami, dyrektorami przedszkoli i szkół podstawowych, pracownikami poradni psychologiczno-pedagogicznych, ośrodków doskonalenia i bibliotek pedagogicznych.
- Joanna Berdzik, podsekretarz stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej stwierdza, że *„Powinniśmy, jako społeczeństwo, dać szansę dzieciom młodszym na uczestniczenie w edukacji szkolnej, stawiać przed nimi wyzwania właściwe dla poziomu ich rozwoju. Wyzwania, na które od dawna odpowiadają dzieci innych krajów, a nasze są już na to gotowe. Stworzyliśmy warunki do przeprowadzenia tej zmiany w programach nauczania teraz jeszcze więcej czasu przeznacza się na zajęcia, których celem jest rozwijanie samodzielności, umiejętności porozumiewania się, twórczego, kreatywnego myślenia. Już od pierwszej klasy dzieci rozpoczynają naukę języka obcego, uczą się także właściwego wykorzystywania komputera i Internetu. Szkoła gwarantuje dostęp do różnych źródeł informacji i możliwości korzystania z nich, co ułatwia nabywanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do rozumienia świata.”*¹³
- Pani minister wystosowała również listy do rad rodziców oraz dyrektorów szkół i przedszkoli, w których informuje, że podjęła działania mające na celu jak najszersze poinformowanie rodziców o zaletach wcześniejszej edukacji, jak również o przygotowaniu szkół do tego ważnego zadania. Zachęca dyrektorów szkół do nawiązania współpracy z przedszkolami w swojej gminie, osiedlu, dzielnicy. Zachęca do tego, aby nauczyciele – przyszli wychowawcy przedszkolaków – spotkali się z dziećmi i ich rodzicami w przedszkolu, zaprosili również dzieci, ich nauczycieli i rodziców do szkoły, zorganizowali dla nich zajęcia i zwiedzanie miejsca, w którym będą się w przyszłości uczyły. Oprócz dni otwartych szkoły warto przeprowadzić wspólne lekcje 6 i 7 -latków lub spotkania z uczniami szkoły. Proponuje spotkania rodziców obecnych i przyszłych uczniów oraz możliwość skorzystania z dobrych praktyk szkół, które w ciągu ostatnich trzech lat, najskuteczniej przekonywały rodziców, że szkoła jest dobrym miejscem dla sześciolatka.

---

¹³ TRENDY internetowe czasopismo edukacyjne nr 1/2012, ORE

Poniżej przedstawiamy scenariusz spotkania przedszkolaków z uczniami klas pierwszych oraz scenariusz spotkania informacyjnego dla rodziców i dzieci, które rozpoczną naukę w I klasie szkoły podstawowej opracowane przez Wydział Rozwoju Szkół i Placówek Ośrodka Rozwoju Edukacji:¹⁴

Spotkania przedszkolaków z uczniami klas pierwszych

Cele:

- zapoznanie dzieci z nauczycielami, budynkiem szkolnym i warunkami nauki,
- kształtowanie pozytywnego stosunku do szkoły, nauczycieli, obowiązków szkolnych,
- zachęcenie dzieci do edukacji w klasie I,
- wzbogacanie doświadczeń i wiadomości dzieci związanych ze szkołą,
- integracja uczniów i przedszkolaków.

Czas: cztery ok. 45-minutowe spotkania

Miejsce: szkoła (sale lekcyjne, sala gimnastyczna, biblioteka, stołówka szkolna, świetlica, boisko i plac zabaw)

Uczestnicy: dzieci z najstarszej grupy przedszkola, uczniowie klasy I, nauczyciele przedszkola, nauczyciele klas I, nauczyciel bibliotekarz, dyrektor szkoły

Prowadzący: nauczyciel przedszkola, nauczyciel klasy I, nauczyciel bibliotekarz, dyrektor szkoły.

Dyrektor przedszkola inicjuje współpracę z dyrektorem pobliskiej szkoły, mającą na celu wspólne przygotowanie przez nauczycieli najstarszej grupy przedszkolnej i klasy I szkoły podstawowej cyklu spotkań pięciolatków i pierwszoklasistów w szkole.

Nauczyciele z przedszkola i ze szkoły opracowują harmonogram spotkań oraz ustalają szczegóły (pomysły) związane z realizacją kolejnych zajęć.

Spotkania poprzedzone są zredagowaniem i wysłaniem przez uczniów klasy I zaproszenia dla dzieci z pobliskiego przedszkola.

Po przedstawieniu dzieciom zaproszenia od ich szkolnych kolegów, nauczyciel przedszkola rozmawia z nimi na temat tego wydarzenia.

Zaprezentowane poniżej propozycje spotkań przedszkolaków z uczniami klasy pierwszej szkoły podstawowej to cztery rodzaje różnorodnych zajęć przybliżających dzieciom szkołę i jej klimat a także panujące w niej warunki i stosowane metody pracy.

Podczas zajęć odbywających się w różnych pomieszczeniach szkolnych (sala lekcyjna, biblioteka, świetlica, sala gimnastyczna, stołówka) oraz na boisku szkolnym i placu zabaw dzieci poznają budynek szkolny i teren wokół szkoły oraz uczą się i bawią w towarzystwie swoich szkolnych kolegów i ich nauczycieli.

Wspólne działania nauczyciela najstarszej grupy przedszkolnej oraz nauczyciela klasy I szkoły podstawowej przynoszą korzyści wszystkim uczestnikom tych spotkań:

- przedszkolaki poznają środowisko szkolne, dzięki czemu pozbędą się lęku i niepewności, które często towarzyszą dzieciom w pierwszych dniach nauki w szkole,
- pierwszoklasiści w roli gospodarzy z dumą prezentują swoje umiejętności,
- nauczyciele w szkole poznają swoich przyszłych uczniów, dzięki czemu łatwiej będzie im zaplanować pierwsze dni wrześniowych zajęć,

---

¹⁴ www.ore.edu.pl

- nauczyciele w przedszkolu przygotowują swoich podopiecznych do podjęcia nauki w szkole.

Spotkanie pierwsze

Temat: Witajcie w szkole!

Miejsce: klasa lekcyjna uczniów klasy I

Prowadzący: nauczyciel klasy I

Przebieg:

- Zabawa integracyjna, podczas której dzieci zapoznają się ze sobą.
- Nauczyciel prowadzi zajęcia, angażując przedszkolaki w wybrane elementy, np. wspólne śpiewanie piosenek, udział w zabawie ruchowej, wykonywanie pracy plastycznej.
- Na zakończenie spotkania pierwszoklasiści żegnają swoich gości i obdarowują ich własnoręcznie wykonanymi upominkami (np. kwiatki wykonane techniką origami).
- Nauczyciel dziękuje przedszkolakom za udział w zajęciach i zaprasza do kolejnego odwiedzenia szkoły.

Spotkanie drugie

Temat: Szkolno-przedszkolny turniej sportowy.

Miejsce: sala gimnastyczna, stołówka szkolna

Prowadzący: nauczyciele ze szkoły oraz z przedszkola

Przebieg:

- Powitanie. Zabawa integracyjna.
- Gry i zabawy sportowe z wykorzystaniem dostępnych pomocy (np. piłki, skakanki, szarfy, woreczki, obręcze) prowadzone na zmianę przez nauczyciela z przedszkola oraz nauczyciela ze szkoły.
- Podziękowanie za wspólną zabawę, docenienie trudu i wysiłku wszystkich dzieci włożonego w udział w zajęciach. Udekorowanie dzieci symbolicznymi „medalami”.
- Po przebraniu się, przejście do stołówki szkolnej i wspólne wypicie szklanki soku, napoju itp.
- Pożegnanie przedszkolaków i zaproszenie ich na kolejne spotkanie.

Spotkanie trzecie

Temat: W świecie książek i zabawek.

Miejsce: biblioteka i świetlica szkolna

Prowadzący: nauczyciel biblioteki, nauczyciel świetlicy, nauczyciel przedszkola, nauczyciel klasy I

Przebieg:

- Powitanie uczniów i przedszkolaków przez nauczyciela biblioteki – krótka prezentacja biblioteki i roli, jaką pełni w szkole.
- Nauczyciel przedszkola zaprasza wszystkie dzieci do wysłuchania fragmentu książki (baśń, legenda, fragment powieści dla dzieci itp.) wybranej wcześniej przez przedszkolaków jako tą, którą chcą zaprezentować swoim starszym kolegom.
- Wykonanie przez dzieci rysunku do tekstu.
- Utworzenie wystawy prac, oglądanie prac wykonanych przez kolegów.
- Przejście do świetlicy szkolnej, gdzie dzieci mogą bawić się dowolnie.
- Pożegnanie przedszkolaków i zaproszenie ich na kolejne spotkanie.

Spotkanie czwarte

Temat: Gry i zabawy na świeżym powietrzu.

Miejsce: boisko szkolne i szkolny plac zabaw, stołówka

Prowadzący: nauczyciel przedszkola, nauczyciel klasy I

Przebieg:

- Zbiórka i sportowe powitanie obu drużyn (przedszkolnego i szkolnego).
- Krótka rozgrzewka – rozgrzewkę z pomocą nauczyciela mogą prowadzić wybrane dzieci z grupy szkolnej i/lub przedszkolnej.
- Gry i zabawy sportowe prowadzone na zmianę przez nauczyciela z przedszkola oraz nauczyciela klasy I, angażujące do udziału wszystkie dzieci (np. „murarz”, „berek”, itp.).
- Podziękowanie obu drużynom za udział w zabawie i wręczenie symbolicznych „pucharów”.
- Zabawy dowolne na szkolnym placu zabaw.
- Zaproszenie wszystkich dzieci do szkolnej stołówki i wspólne spożycie posiłku (zależnie od możliwości szkoły).
- Pożegnanie – przedszkolaki wręczają swoim starszym kolegom własnoręcznie wykonane serduszka, które mają być formą podziękowania za okazaną im gościnę.

Przedstawione powyżej zajęcia są propozycjami, które zależnie od potrzeb i możliwości przedszkola i szkoły mogą być modyfikowane i realizowane w różnorodny sposób. Ważne jest jednak, aby tego typu spotkania **były organizowane**, gdyż są istotnym elementem integrującym lokalne środowisko edukacyjne.

Poza udziałem przedszkolaków w specjalnie przygotowanych zajęciach warto wdrażać je w życie szkoły, zapraszając na inne ciekawe wydarzenia tj.:

- przedstawienia teatralne przygotowane i zaprezentowane przez uczniów,
- uroczystości szkolne,
- turnieje sportowe,
- wystawy prac plastycznych,
- wspólne piesze wycieczki po najbliższej okolicy,
- festyny rodzinne.

Scenariusz spotkania informacyjnego dla rodziców i dzieci, które rozpoczną naukę w I klasie szkoły podstawowej

Cele:

- zapoznanie rodziców i dzieci ze szkołą, nauczycielami i warunkami nauki,
- przekazanie informacji na temat oczekiwanych umiejętności dzieci rozpoczynających naukę w szkole,
- poznanie oczekiwań rodziców związanych z rozpoczęciem przez dziecko nauki w szkole,
- zaprezentowanie szkoły jako miejsca przyjaznego dzieciom i ich rodzicom,
- zachęcenie rodziców do zapisania swoich sześciolletnich dzieci do I klasy.

Czas: 2 godziny

Uczestnicy: rodzice/opiekunowie/dziadkowie i dzieci

Prowadzący: dyrektor, nauczyciele przyszłych klas pierwszych, specjaliści (np. psycholog, pedagog, logopeda), inni pracownicy szkoły, uczniowie starszych klas

Warunki organizacyjne

- Spotkanie dobrze jest zaplanować w dużej Sali, np. gimnastycznej lub stołówce szkolnej.
- Przygotowanie oddzielnych sal (np. kąpoków zainteresowań) do zabaw z chętnymi dziećmi.

Materiały pomocnicze:

- ulotki informacyjne MEN, dot. gotowości szkolnej i obniżenia wieku szkolnego,
- ulotki informacyjne dotyczące szkoły,
- materiały informacyjne dla rodziców np. dotyczące oczekiwanych umiejętności dzieci rozpoczynających edukację szkolną, organizacji i funkcjonowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole itp.,
- skrzynka pytań, karteczki,
- komplet podręczników dla uczniów klas I,
- gry planszowe, czyste kartki papieru, kredki, książki, albumy, piłki, skakanki, zabawki, itp.

Spotkanie poprzedzone jest wysłaniem imiennego zaproszenia do wszystkich dzieci pięcioletnich zamieszkałych w obwodzie danej szkoły oraz ich rodziców.

W miejscu spotkania należy umieścić ulotki i plakaty MEN, dotyczące gotowości szkolnej i obniżenia wieku szkolnego.

Przebieg spotkania

1. Powitanie rodziców i dzieci przez dyrektora szkoły.

Dyrektor prezentuje cele spotkania oraz jego harmonogram. Przedstawia krótko podstawowe informacje dotyczące historii szkoły (wybrane), jej organizacji pracy oraz nauczycieli i specjalistów w niej pracujących. Jednocześnie informuje, że dla chętnych dzieci w oddzielnych salach zorganizowane są kąpiki tematyczne oraz zajęcia prowadzone przez nauczycieli z udziałem uczniów klas starszych (np. zajęcia plastyczne, ruchowe, itp.).

Dyrektor szkoły przedstawia także krótką informację dotyczącą realizacji obowiązku szkolnego. Przypomina, że rok szkolny 2013/2014 jest ostatnim rokiem, w którym to rodzice decydują o tym, czy ich sześciolatnie dziecko rozpocznie edukację w klasie I.

2. Przedstawienie kadry pedagogicznej i specjalistów zatrudnionych w szkole.

Nauczyciele, którzy będą pracowali z dziećmi w przyszłych pierwszych klasach prezentują wybrane treści dotyczące np.:

- metod pracy z uczniami w klasach I – III, ze szczególnym zwróceniem uwagi na naukę poprzez zabawę,
- organizacji zajęć pozalekcyjnych (przede wszystkim zajęć nieodpłatnych),
- organizacji i funkcjonowania świetlicy szkolnej,
- podręczników i materiałów pomocniczych dla młodszych uczniów (w tym możliwości wykorzystywania nowoczesnych technologii informacyjnych w edukacji),
- warunków nauki i zabawy,
- organizacji zajęć szkolnych, w tym czasu przewidzianego na zabawę, odpoczynek i posiłki.

3. Krótki (humorystyczny) program artystyczny (piosenki, rymowanki, krótka inscenizacja) przygotowany i zaprezentowany przez uczniów klas starszych, związany tematycznie z rozpoczęciem edukacji przez dzieci, przedstawiający zalety danej szkoły lub jej cechy charakterystyczne.

4. Prezentacja przez specjalistów (np. pedagoga, psychologa) informacji na temat organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole oraz sposobów jej udzielania uczniom (i rodzicom) zgodnie z ich potrzebami i możliwościami.

5. Pytania rodziców.

- Zachęcenie rodziców do zadawania pytań dyrekcji oraz obecnych na spotkaniu nauczycielom i specjalistom.
- Poinformowanie rodziców o możliwości zadawania pytań anonimowych za pośrednictwem tzw. „skrzynki pytań”.

Należy poinformować o utworzeniu „skrzynki pytań”, do której rodzice będą mogli wrzucać zapisane na kartkach pytania, których nie chcą zadać bezpośrednio personelowi szkoły. Odpowiedzi na pytania zamieszczone zostaną na utworzonej w tym celu tablicy informacyjnej w szkole lub stronie internetowej szkoły.

Można również przeprowadzić ankietę dotyczącą oczekiwań rodziców związanych ze szkołą (ankietę przygotowuje szkoła zgodnie z własnymi potrzebami).

6. Zwiedzanie szkoły. Prezentacja sal dla młodszych uczniów, świetlicy, stołówki szkolnej, biblioteki, gabinetów dyrekcji, pielęgniarki, pedagoga, psychologa, szatni, przebieralni, toalety itp. Indywidualne rozmowy ze wszystkimi przedstawicielami szkoły.

Warto rozważyć możliwość prezentacji multimedialnej lub filmików prezentujących szkołę oraz **metody pracy z uczniami**, np. pokazujące wybrane zajęcia z młodszymi dziećmi, zajęcia sportowe czy czas przeznaczony na zabawę.

Uczęszczanie do szkoły – prawem, a nie obowiązkiem sześciolatka

Nie ma przepisów zabraniających zaprzestania przez dziecko sześciolatnie uczęszczania do szkoły podstawowej, a zatem również spełniania obowiązku szkolnego i objęcia go wychowaniem przedszkolnym. Jeśli rodzice zgłoszą wniosek o skreślenie dziecka z listy uczniów, dyrektor szkoły może dokonać na podstawie kodeksu postępowania administracyjnego uchylecia decyzji o przyjęciu dziecka do klasy I (objęciu dziecka obowiązkiem szkolnym). Przed złożeniem wniosku o przeniesienie dziecka do przedszkola rodzice powinni dokładnie rozważyć czy w sytuacji gdy jest ono już uczniem, jest to dla niego najlepsze. Jednocześnie MEN informuje że nie ma podstaw prawnych, by uczeń powtarzał rok, jeśli otrzymał świadectwo ukończenia klasy. O promocji ucznia do klasy programowo wyższej decyduje rada pedagogiczna, która podejmuje uchwały w sprawie wyników klasyfikacji i promocji uczniów. W związku z tym, jeśli rada pedagogiczna podjęła decyzję o promocji ucznia do klasy drugiej, to nauczyciele powinni, zgodnie z obowiązującą w szkołach zasadą indywidualizowania nauczania, opracować taki program nauczania, który pozwoli każdemu uczniowi zdobycie na koniec trzeciej klasy wiedzę i umiejętności opisane w podstawie programowej.

A gdy już 6-latek rozpocznie naukę w klasie pierwszej... czyli nowa podstawa programowa – nowa koncepcja edukacji małego dziecka

---

Z dniem 1 września 2012r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania

przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012r., poz. 977). Niniejsze rozporządzenie było poprzedzone rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17), które traci moc z dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia. Wprowadziło ono z rokiem szkolnym 2009/2010 zmiany w edukacji dziecka, które są kontynuowane w obecnie obowiązującym rozporządzeniu.

Podstawa programowa określa **cele i treści nauczania, umiejętności uczniów oraz zadania wychowawcze szkoły**, które są uwzględniane w programach wychowania przedszkolnego oraz w programach nauczania. Zapisy w tym dokumencie wyznaczają zakres wiadomości i umiejętności, w jakie powinien być wyposażony uczeń o przeciętnych możliwościach. Jest to bardzo istotne założenie, gdyż wiadomości i umiejętności ukształtowane w klasach młodszych będą stanowiły „bazę i punkt wyjścia” do nauki w kolejnych klasach.

I etap edukacyjny – obejmujący klasy I – III nazwany został **edukacją wczesnoszkolną** realizowaną w formie kształcenia zintegrowanego, gdzie treści kształcenia ułożone są spiralnie. W każdym następnym roku edukacji wiadomości i umiejętności nabyte przez ucznia powinny być pogłębiane, a następnie rozszerzane.

Celem kształcenia na etapie wczesnoszkolnym jest wspomaganie dziecka w rozwoju intelektualnym, emocjonalnym, społecznym, etycznym, fizycznym i estetycznym.

Cele kształcenia sformułowane są w języku wymagań ogólnych (np. wyposażenie ucznia w umiejętność czytania), a treści nauczania oraz **oczekiwane umiejętności uczniów** – w języku **wymagań szczegółowych** (np. rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji – po klasie I; czyta i rozumie teksty przeznaczone dla dzieci na I etapie edukacyjnym i wyciąga z nich wnioski - po klasie III).

Precyzyjny opis wymagań na koniec każdego etapu kształcenia ma zapewnić spójność procesu nauczania.

Podstawa programowa edukacji wczesnoszkolnej jest spójna z podstawą wychowania przedszkolnego oraz z podstawą nauczania dla klas IV – VI. Taka struktura podstawy programowej ułatwi nauczycielom formułowanie wymagań wobec ucznia oraz badanie efektów kształcenia, a dyrektorom – realizację zadań nadzoru pedagogicznego.

Po każdym etapie kształcenia opisane są **efekty kształcenia** wyrażone w języku wymagań zgodnie z zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie.

W nowej podstawie programowej dla pierwszego etapu edukacji wykaz wiadomości i umiejętności ucznia został wyodrębniony dwustopniowo:

- po zakończeniu edukacji w klasie pierwszej, podkreślając w ten sposób ciągłość procesu edukacji rozpoczętego w przedszkolu i kontynuowanego w szkole podstawowej z uwzględnieniem możliwości rozwojowych ucznia klasy I,
- po zakończeniu I etapu edukacji, czyli po klasie trzeciej – akcentując realizację celów kształcenia i badając poziom osiągnięć ucznia.

Podstawa programowa zawiera również zalecane warunki i sposób realizacji treści kształcenia. Klasa I jest pierwszym etapem nauki czytania i pisanie, a w klasie II i III umiejętności te są intensywnie rozwijane. W pierwszych miesiącach nauki w klasie pierwszej w centrum uwagi powinno być wspomaganie rozwoju czynności umysłowych, które są ważne dla uczenia się matematyki. Należy dobrać zabawy, gry i sytuacje zadaniowe, w

których dzieci manipulują przedmiotami i liczmanami. W korelacji z innymi obszarami edukacji powinny być prowadzone zajęcia komputerowe. Zajęcia z edukacji przyrodniczej powinny być realizowane w naturalnym środowisku poza szkołą. Dzieci należy wdrażać do podejmowania działań na rzecz ochrony przyrody, dbałości o zdrowie i bezpieczeństwo swoje i innych. W sali lekcyjnej powinien być kącik przyrody zachęcający do prowadzenia obserwacji i doświadczeń. Na czas wychowania przedszkolnego i pierwsze lata nauki szkolnej przypada „złoty wiek” motoryczności dzieci, więc w tym okresie należy zadbać szczególnie o rozwijanie sprawności ruchowej na boisku, w sali gimnastycznej, w parku itp.

Wskazane jest włączanie muzyki do codziennych zajęć.

Obecności 6-latków w pierwszych klasach powinna towarzyszyć modyfikacja podejścia do kształcenia zintegrowanego ponieważ dzieci sześciolatnie charakteryzuje mniejsza dojrzałość zadaniowa, potrzebują one częstszych przerw i bardziej urozmaiconych zadań. Ważne jest, aby uczyć przez zabawę, gdyż dzieci te w większym stopniu kierują się motywacją zabawową, a w mniejszym poczuciem obowiązku.

Szczególną uwagę trzeba poświęcić projektowaniu przestrzeni edukacyjnej w sali, w której odbywają się zajęcia z dziećmi. Zgodnie z zalecanymi warunkami i sposobami realizacji podstawy programowej sale lekcyjne powinny składać się z części edukacyjnej i rekreacyjnej, z czego jasno wynika, że nauka poprzez zabawę jest wpisana w edukację ucznia klasy pierwszej. Czas przeznaczony na naukę, zabawę i odpoczynek musi być regulowany przez nauczyciela prowadzącego zajęcia. Do jego zadań należy zmienianie aktywności dzieci i dostosowanie jej do potrzeb małych uczniów.

Zalecane jest wyposażenie części edukacyjnej w:

- sprzęt audiowizualny,
- komputer z dostępem do Internetu,
- gry i zabawki dydaktyczne,
- kąciki tematyczne,
- biblioteczkę.

Sugeruje się ponadto, by edukacja w klasach I-III odbywała się w zespole nie większym niż 26 dzieci. To tylko niektóre przykłady, a szczegółowy opis zaleceń znajdziemy w podstawie programowej.

Współdziałanie nauczycieli z rodzicami warunkuje harmonijny rozwój uczniów oraz wpływa na ich postępy w nauce i zachowaniu. Umiejętności komunikacyjne nauczyciela mają ogromny wpływ na stworzenie przyjaznego klimatu, umożliwiają łączność w grupie, co przyczynia się do powstania wspólnoty wśród rodziców, utożsamiania się z grupą oraz wspólnego zaangażowania. Bardzo ważne we współpracy z rodzicami jest emocjonalne zaangażowanie nauczyciela. Jego otwartość, życzliwość i aktywność wyzwala u rodziców podobne reakcje. W takiej atmosferze wzrasta poczucie odpowiedzialności, tworzą się warunki do kreowania przez nauczyciela stylu pracy rodziców i powstania aktywnego uczestnictwa.¹⁵

Uczeń jest podmiotem wszelkich podejmowanych działań przez nauczyciela oraz centralną postacią procesu nauczania. Na nauczycielu spoczywa ciężar znalezienia takich metod nauczania, które pozwolą, by nauka przynosiła radość z uczestnictwa w zajęciach i zdobywania wiedzy. Współczesna edukacja przywiązuje szczególną wagę do kształcenia osobowości ucznia, rozwijania w nim zainteresowań, co przyczynia się do jego dalszego wszechstronnego rozwoju.

---

¹⁵ Łobocki M., Współdziałanie nauczycieli i rodziców w procesie wychowania. WSiP, Warszawa 1985.

SZEŚCIOLATEK W KLASIE PIERWSZEJ UCZY SIĘ JEZYKA OBCEGO

Celem edukacji wczesnoszkolnej w kontekście nauczania językowego jest przygotowanie uczniów do dalszej edukacji językowej w następnych etapach edukacyjnych. Nauczanie języka obcego od jak najwcześniejszego okresu ma wielki wpływ na osiągnięte efekty. Argumenty potwierdzające stanowisko, dlaczego im wcześniej, tym lepiej, można znaleźć w literaturze:

- w wieku 4-8 lat tkanka **nerwowa** mózgu jest bardziej podatna (Penfield , Roberts),
- artykulacja nie jest bardzo uzależniona od języka ojczystego,
- ucho dziecka reaguje na **wszystkie** długości fal (Brzeziński),
- dzieci podchodzą do języka obcego w sposób **naturalny**, tak jak i do swojego języka ojczystego (Gesell),
- mają żywą **fantazję**, bezpośrednie i silne zainteresowanie światem, stałą gotowość poznawczą (Goleman),
- uczenie się języków obcych ma pozytywny wpływ na ogólny rozwój **psychiczny** : pamięć, uwagę, wyobraźnię, myślenie oraz odpowiednie zachowania(Wygotski, Szczerba).

Wprowadzenie reformy edukacji nie oznacza natomiast tylko obniżenia wieku rozpoczynania nauki, ale także zmianę podstawy programowej dostosowanej do wieku i poziomu rozwoju dzieci sześciolatków. Nauczyciele języka obcego – podobnie jak inni nauczyciele pracujący z uczniami klas I- III- prowadzą zajęcia dydaktyczne biorąc pod uwagę następujące kryteria:

1. **Indywidualizacja zadań** , czyli dostosowanie ich do intelektualnych i językowych możliwości ucznia, jego społecznych potrzeb i oczekiwań. Na podstawie obserwacji dokonywanych w trakcie zajęć nauczyciel diagnozuje także gotowość dzieci do wykonywania poszczególnych działań językowych i na bieżąco dostosowuje rodzaj i poziom ćwiczeń tak, aby każde pracowało według swoich możliwości i w swoim tempie. Toteż istnieje potrzeba przeplatania zarówno treści, metod, jak i form pracy z obu obszarów. Takie indywidualne podejście jest szczególnie istotne w klasach pierwszych, w których uczą się zarówno sześciolatki jak i siedmiolatki.
2. **Integracja nauczania** , czyli spójność w obrębie treści, czynności ucznia i metod stosowanych przez nauczyciela. Język obcy nowożytny, choć wyodrębniony spośród innych obszarów edukacyjnych pod względem nauczanych treści, pozostaje więc zintegrowany i służyć ma harmonijnemu rozwojowi wszystkich sfer ucznia. Tematyka zajęć z języka obcego jest więc zintegrowana z treściami tygodniowych bloków tematycznych wyznaczanych w planach pracy nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej np. „ *Jestem uczniem*”, „*Mój dom, moja rodzina*”, „*Poznaję warzywa i owoce*”, „*Przyroda w różnych porach roku*”.

Nauczyciele sześciolatków pamiętać powinni, aby dobierać takie metody, które pozwolą dzieciom na zabawę i na uczenie się poprzez działanie. Zadania językowe podobnie jak większość ćwiczeń w edukacji wczesnoszkolnej realizowane są w formie gier i zabaw dodatkowo wpływających na integrację zespołu klasowego.

Nauka języka obcego rozpoczyna się od stopniowego rozwijania rozumienia ze słuchu i reagowania na język gestem lub słowem. Następnie zachęcamy do produkcji ustnej przez powtarzanie pojedynczych zdań i zwrotów. Dzieci, posiadające już w tym wieku pewną bazę

językową języka ojczystego, muszą „nauczyć się na nowo mówić”. Również rozpoznawanie znaków graficznych, elementy czytania, a później pisanie, wprowadzane są na poziomie wyrazu i zdania.

Charakterystyka uczenia się sześciolatek a metody nauczania języka obcego

Sześciolatek posługujący się już sprawnie językiem ojczystym, w procesie poznania języka obcego uczy mówić się „od nowa”. Rolą nauczyciela jest pomoc w przebyciu przez dziecko tej drogi raz jeszcze. Stwarza więc on naturalne sytuacje nauki odpowiadające potrzebom i możliwościom dziecka, jednocześnie starając się, aby były one spójne z tym, czego dotąd się nauczył.

Sześciolatek uczy się przez zabawę - gry i zabawy językowe są naturalną sytuacją, w której dziecko dostrzega potrzebę użycia słów, czy wyrażen w języku obcym w celu komunikowania się z innymi uczestnikami zabawy. Bawiąc się, odkrywa lub aktywizuje swoją dotychczasową wiedzę o świecie i mimowolnie, zapamiętuje nowe treści. Udział w zabawie buduje w nim poczucie własnej wartości, sprawia, że dziecko staje się mocniej zintegrowane z grupą, zmotywowane i otwarte na nowe działania. Nauczyciel musi podtrzymać w nim to przeświadczenie, że nauka to fascynująca przygoda, gra i entuzjazm.

Sześciolatek uczy się przez wszystkie swoje zmysły – podobnie, gdy poznaje świat wokół siebie, tak i w czasie nauki języka obcego dziecko angażuje: gesty, mimikę, ruch, działanie, taniec, śpiew, naśladowanie dźwięków. Poprzez wielozmysłową stymulację sześciolatek nie tylko uczy się efektywnie, ale także utożsamia naukę z czymś interesującym.

Nauczyciel stosuje przede wszystkim ćwiczenia, w których występuje stymulacja słuchu i wzroku: dzieci słuchają i śpiewają piosenki, recytują rymowanki, wierszyki oraz oglądają filmy, rysunki, historyjki, komiksy, ilustracje bajek. Polecane są także inne ćwiczenia, które pozwoliłyby uruchomić zmysł dotyku poprzez np. zgadywanki z użyciem zabawek wykonanych z różnych materiałów lub zmysł smaku i zapachu poprzez, np. organizowanie wspólnych posiłków połączonych z nazywaniem potraw, smaków i zapachów. Nauczyciel stosuje także tzw. „kalambury językowe”, czyli pokazywanie wybranych słów bez przekazu werbalnego.

Sześciolatek uczy się przez działanie - jest to wykorzystanie rzeczywistych przedmiotów, które dziecko może dotknąć, zbadać, sprawdzić, ale też skojarzyć i zapamiętać. To empiryczne doświadczenie wzmacnia w nim przekonanie, że nauka to coś przydatnego i ściśle powiązane z otaczającym światem.

Nauczyciel zachęca do wykonywania poleceń związanych z konkretnymi czynnościami typu: „Sit down”, „Pick up” i właściwie na nie reaguje, uczy słownictwa używając namacalnych przedmiotów z otoczenia dziecka.

Bardzo skuteczną formą uczenia przez działanie są wycieczki w teren pt. „treasure hunt” lub ćwiczenia manipulacyjne związane z tworzeniem przez dzieci tematycznych prac plastycznych związanych, np. z nauczonymi działami.

Sześciolatek uczy się tego, co jest mu bliskie - dziecko w tym wieku jest świadome swoich uczuć i ma wiele doświadczeń z otaczającego świata (Brzeziński), dlatego też identyfikuje się naturalnie z tematami dotyczącymi rodziny, szkoły, przyrody itd. Dla skutecznego zaangażowania uwagi dziecka i zintensyfikowaniem efektywności nauki języka angielskiego, nauczyciel stwarza sytuacje zadaniowe koncentrujące się wokół tych bloków tematycznych. Zachęca również uczniów do poznawania innych państw, szczególnie zaś

kultury kraju, którego języka się uczy, np. ucząc słów takich jak *królowa/ księżę* może wykorzystać zdjęcia władców Zjednoczonego Królestwa.

Sześciolatek uczy się, gdy jest zmotywowany - proces poznawczy sześciolatek bazuje w dużym stopniu na emocjach, które są motywem do działania i podejmowania aktywności. Uczeń w tym wieku zwróci uwagę, zapamięta i nauczy się tylko tego, co go wzruszy, zaskoczy, zaniepokoi, a nawet złości. Warunkami, które powinny być spełnione, to zabawa, której towarzyszy entuzjazm, humor, komizm, wyolbrzymienie. Ważne jest tu także, aby forma organizacji ćwiczeń była zróżnicowana, tzn., aby jedne metody przeplatane były innymi, co pozwala unikać znużenia i monotonii.

Konieczność nauczania języków obcych we wczesnym okresie stała się oczywista i powszechnie podkreślana szczególnie od czasu wejścia Polski do Unii Europejskiej. Opanowanie języka obcego przez dzieci pozwala im na poznanie i akceptowanie innych kultur oraz komunikowanie się ze światem, który lepiej rozumie. Takie pojmowanie znaczenia nauczania języków obcych jest zbieżne z kompetencjami kluczowymi. „Ucząc języków obcych, przygotowujemy młodego człowieka do lepszego startu zawodowego na europejskim rynku pracy(...)Jest on bowiem językiem międzynarodowej turystyki, komputeryzacji, wymiany naukowej i gospodarczej.” (Wieszczczyńska, 2000)

Na zakończenie zapamiętajmy:

„Dziecko nie nauczy się czegoś, co nie jest mu potrzebne, nie zapamięta czegoś, co go nie zainteresuje, nie nauczy się czegoś, co nie jest przedstawione w jego systemie reprezentacyjnym, nie uczy się, gdy jest w stresie lub się boi, nie uczy się, kiedy czuje niewygodę. Efektywność uczenia się ucznia zmniejsza się, gdy nie ma bliskości emocjonalnej z nauczycielem”.

Katarzyna Gozdek-Michaelis

Literatura:

1. Brzezińska A., Burtowy M. Psychopedagogiczne problemy edukacji przedszkolnej. UAM, Poznań 1992.
2. Brzeziński J. Nauczanie języków obcych dzieci. WSiP, Warszawa 1987.
3. Chłopkiewicz M. Osobowość dzieci i młodzieży. WSiP, Warszawa 1980.
4. Cudak H. Znaczenie rodziny w rozwoju i wychowaniu małego dziecka. PTHP, Warszawa 1999.
5. Diagnoza przedszkolna i wspomaganie dzieci w osiągnięciu gotowości do nauki w szkole. Materiały edukacyjne dla nauczycieli wychowania przedszkolnego. Ośrodek Rozwoju Edukacji.
6. Filipczuk H. Rodzice i dzieci w młodszym wieku szkolnym. Nasza Księgarnia, Warszawa 1985.
7. Goleman D. Inteligencja emocjonalna. Poznań 1997.
8. Janiszewska B. Mam 6 lat i idę do szkoły. Księgarnia Edukacyjna Seventh Sea. Warszawa 2010.
9. Łobocki M. Współdziałanie nauczycieli i rodziców w procesie wychowania. WSiP, Warszawa 1985.
10. Marek E. O pomyślny start ucznia w szkole (w:) „Życie Szkoły”, 2003, nr 1.
11. Prus-Wiśniewska H. Zanim dziecko pójdzie do szkoły. Wyd. MEDIUM, Kraków 1995.

12. Przetacznik-Gierowska M., Włodarski Z. Psychologia wychowawcza. WN PWN, Warszawa 1994.
13. Przetacznikowa M., Makieło – Jarża G. Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży. PWN, Warszawa 1986.
14. TRENDY internetowe czasopismo edukacyjne nr 1/2012, ORE
15. Waszkiewicz E. Stymulacja psychomotorycznego rozwoju dzieci 6-8-letnich. WSiP, Warszawa 1991.
16. Wieszczyńska E. Dlaczego warto rozpoczynać naukę języka obcego w okresie wczesnoszkolnym? (w:) Języki Obce w Szkole, 2000 nr 6.
17. Wilgocka -Okoń B. Dojrzałość szkolna dzieci a środowisko. PWN, Warszawa 1972.
18. Wilgocka- Okoń B.(red.) Dorota Klaus-Stańska, Małgorzata Suświłło. Dojrzałość szkolna czy dojrzałość szkoły – dylematy progu szkolnego. (w:) Dylematy Wczesnej Edukacji. WSP, Olsztyn 1998.
19. www.men.gov.pl/mam6lat
20. www.ore.edu.pl